

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1941.

Första kammaren.

Nr 26.

Onsdagen den 30 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Domö* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 208, angående anslag till visst farledsarbete;
nr 209, angående ny tåg färja å leden Malmö—Köpenhamn; samt
nr 210, angående räntan för egnahemslån vid statens järnvägar och statens vattenfallsverk.

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet **Wigforss**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Ohlins interpellation om skattelindring i samband med beredskapstjänstgöring, erhöll ordet och anförde: Herr talman! I en till mig ställd interpellation har herr Ohlin med kammarens tillstånd frågat, om regeringen förbereder åtgärder av skatteteknisk art till utjämnande av de ekonomiska bördor, som försvarsberedskapen pålagt å ena sidan de till beredskapstjänstgöring inkallade, å andra sidan övriga medborgare.

Om skattelindring i samband med beredskapstjänstgöring.

I interpellationen anföres bland annat, att det synes rimligt, att mera allmänt en viss avkortning av värnskatten, eventuellt även av andra skatter, medgäves de inkallade. Denna avkortning kunde enligt interpellantens mening lämpligen ställas i relation till längden av den beredskapstjänst, som vederbörande fullgjort. Den borde dock äga rum endast under förutsättning att den skattskyldiges inkomst genom denna tjänstgöring nedgått.

Vid de utredningar angående utformningen av den direkta beskattningen för nästa budgetår, som pågå inom finansdepartementet, har även frågan om skattelindring för till beredskapstjänstgöring inkallade upptagits till prövning. Det är min förhoppning att en positiv lösning skall kunna vinnas och att sålunda en viss anpassning av skattebördan efter de förskjutningar i skatteförmågan, som inkallelserna till beredskapstjänst föranleda, skall kunna genomföras. Det må dock förutskickas, att möjlighet icke föreligger att inom skattesystemets ram bereda kompensation för de stundom betydande ekonomiska uppoffringar, som äro förbundna med sådan tjänstgöring, eller att annat än i mycket begränsad mån genomföra en differentiering av skattelindringen med hänsyn till omfattningen av den lidna inkomstförlusten.

Herr **Ohlin**: Herr talman! Jag ber att få framföra mitt tack för interpellationssvaret och uttrycka min glädje över att finansministern ställer i utsikt en positiv lösning av det uppställda problemet, låt vara med en viss begränsning. Jag skall därför icke här i dag upptaga någon längre diskussion kring detta spörsmål, då det torde vara bättre att avvakta resultatet av finansdepartementets undersökningar och framläggandet av de förslag, som Kungl. Maj:t kan väntas förelägga riksdagen. Jag skall endast, herr talman, i korthet framhålla ett par synpunkter.

Första kammarens protokoll 1941. Nr 26.

Om skattelindring i samband med beredskapstjänstgöring. (Forts.)

Möjlighet föreligger icke att bereda de inkallade full kompensation inom skattesystemets ram, säger finansministern. Jag vill understryka, att naturligtvis ingen väntat sig, att man skattevägen skulle kunna bereda de inkallade full kompensation för den inkomstminskning, som inkallelserna medföra. Vi ha ju bl. a. familjebidragen som utom skattesystemets ram ha en mycket viktig uppgift att fylla. Men det är alldeles givet, att varken skatteåtgärder, familjebidrag eller annat kan hålla de inkallade ekonomiskt fullkomligt skadeslösa. Jag tror inte heller, att de inkallade själva vänta, att något sådant skall ske. Vad de däremot vänta är, att de möjligheter, som finnas att åstadkomma en rättvis fördelning av de ekonomiska bördorna, också bli utnyttjade.

Om vi taga värnskatten, är det ganska uppenbart, att den, som kommer hem från en längre beredskapstjänstgöring, har svårt att förstå, att han skall betala samma värnsskatt, som de av hans kamrater, som suttit hemma och kanske haft ökade inkomster under tiden. Han har svårt att förstå, att hans ekonomi, som är tryckt av de minskade inkomsterna och kanske av ökade skulder, skall ytterligare belastas med samma värnsskatt som de andra, som icke varit inkallade, ha att betala. Jag hoppas för min del, att, när man inom finansdepartementet behandlar detta spörsmål, man icke måtte acceptera en synpunkt, som jag har hört framhållas under hand, nämligen den att avdragsrätt i fråga om värnskatten lämpligen borde beviljas endast sådana inkallade, som ha fullgjort mer än tre månaders beredskapstjänstgöring. Motiveringen för en sådan ståndpunkt skulle vara den, att eftersom statstjänstemännen under de tre första månaderna av sin tjänstgöring få i stort sett full kompensation därigenom att de få bibehålla så stor del av sina löneförhöjningar, att de på det hela taget äro skadeslösa, skulle man vara ur stånd att ge dessa statstjänstemän någon befrielse från värnsskatt. Då man icke kan behandla statstjänstemän och andra medborgare olika, skulle man av detta skäl vara förhindrad att bevilja något avdrag på värnskatten även för icke statstjänstemän, så vida de icke varit inkallade i minst tre månader. Det förefaller mig, som om detta skulle vara en föga rimlig ståndpunkt. Om det är så, att statstjänstemännen för närvarande på annat sätt få kompensation för de tre första månadernas inkallelse genom att de få bibehålla sina löneförhöjningar, är det väl bättre, att man för deras del något minskar dessa löneförhöjningar och sedan bereder statstjänstemännen rätt till avdrag för värnsskatt, så att de i ekonomiskt avseende bli ungefär likställda med vad de äro nu, så att icke statstjänstemännen skola stå såsom ett hinder för att andra inkallade, som ha fullgjort två à tre månaders beredskapstjänstgöring, skola kunna erhålla en lindring i fråga om värnsskatten.

Jag vill härutöver, herr talman, bara understryka, att detta problem i minst lika hög grad är en psykologisk som en ekonomisk fråga. Därför är det av vikt, att statsmakterna göra vad som göras kan för att undanröja de ekonomiska bördor, som beredskapstjänstgöringen föranleder. Men det är kanske av icke mindre vikt, att man försöker att på allt sätt förklara för det svenska folket, varför de åtgärder vidtagas, som man beslutar, och varför det icke är möjligt att gå längre efter linjer, som kanske förefalla de inkallade i och för sig vara rimliga. Jag tror, att på denna punkt, när det gäller att förklara, särskilt för de inkallade, varför man icke kan göra det ena eller andra, det hitintills har brutit åtskilligt. Den, som träffar personer, som återkomma från militärtjänst, gör väl alltid samma erfarenhet som jag, att de ha en massa frågor på läpparna och säga, varför är det så och varför kan man icke göra så. I en del fall kan man besvara frågorna, i andra kan man det inte. Men lämpligheten och vikten av att vederbörande få svar, så att de kunna känna sig någorlunda tillfredsställda och förstå, att det icke är bristande intresse,

Om skattelindring i samband med beredskapstjänstgöring. (Forts.)

som ligger bakom, behöver väl inte särskilt understrykas. Effektiviteten av vårt försvar beror ju i icke ringa grad på den anda, som där frodas, och på det humör, som de inkallade ha. Därvidlag kan det uppkomma ganska oberäkneliga och stora skador, om de inkallade skulle börja misstänka, att de här i landet utgöra någon sorts minst gynnad nation.

Jag tror för min del, att det både på den ena och andra punkten, när det gäller försvaret, behövs mera upplysningar både till svenska folket i dess helhet och särskilt naturligtvis till dem, som fullgöra militärtjänstgöring, om hur det är med vår försvarsberedskap och varför det är på det och det sättet. Jag är icke säker på att försvarets högsta ledning till fullo uppskattar denna synpunkt, men så mycket viktigare är det då, att regeringen härvidlag gör vad som göras kan. Skulle man t. ex. icke inom informationsstyrelsen kunna upprätta en särskild avdelning, som hade till enda uppgift att tillhandahålla upplysningar rörande försvaret och sådana saker som fördelningen av de ekonomiska bördor, som nu här äro på tal, så att de, som äro inkallade, och deras familjer kunna känna, att de hade någonstans att vända sig när helst de önskade en upplysning om den ena eller andra saken. Att de sedan icke i alla fall kunna få svar är ju ganska klart, men i många, många fall skulle de kunna erhålla svar och deras oro stillas.

Jag är för min del, herr talman, alldeles övertygad om att det svenska folket är villigt att taga på sig de offer, som Sveriges nuvarande läge nödvändiggör särskilt i fråga om försvarsberedskapen, men det är nu en gång så, att det svenska folket har en ganska stark känsla för vad det anser vara rättvist och icke rättvist. Jag skall icke uttala mig om huruvida detta är ett fel eller en förtjänst i vår nationalkaraktär, men man har att böja sig för det faktum, att folket reagerar på detta sätt. Och då är det av utomordentligt stor vikt, att svenska folket får det intrycket, att statsmakterna göra allt som göras kan för att åstadkomma en rättvis fördelning av bördorna, och kanske av icke mindre vikt, att man förklarar för svenska folket, varför statsmakterna handla på ett sätt, men icke anse sig kunna handla på ett annat sätt.

Herr Ström, Fredrik: Herr talman! Jag har begärt ordet för att dels i allo instämma med den föregående talaren och dels säga, att jag vid mångfaldiga tillfällen, ja, nästan dagligen, har besök av inkallade, vilka framföra ungefär de klagomål, som här kommit till uttryck och som kommit till synes även i pressen, särskilt när det gäller vissa förhållanden.

Det ena är skatten. De inkallade kunna icke förstå, att de skola betala skatt i samma utsträckning som andra medborgare, när deras ekonomi har blivit förstörd genom inkallelsen och deras svårigheter i familjehänsende ökats i allra högsta grad, samtidigt som de se många, som icke bli inkallade, ha sina inkomster ograverade och i vissa fall ökade. De kunna icke förstå detta, och alla förklaringar, som man söker ge, stoppar på den invändningen, att de kunna icke till all annan olycka, som övergått dem, även skuldsätta sig, om det nu överhuvud taget är möjligt för dem att uppdryga lån för att betala skatterna, när de ligga inkallade.

Vad som särskilt tyckes ha vållat svårigheter för de inkallade är värnskat-ten. De mena, att när de nu månad efter månad ligga inkallade, fullgöra de ju genom personliga uppoffringar, mödor och svårigheter sin plikt, och då skall väl icke på dem även läggas värnskattens ekonomiska börda. Det är en invändning, som man städe får höra och som man näppeligen kan gendriva, därför att när de inkallade ingenting ha att taga för att betala skatten med, är det ju ändå orimligt att begära, att de skola låta sälja den sista möbeln hemma och den sista rocken för att betala en värnskatt, som de själva prestera motsva-

Om skattelindring i samband med beredskapstjänstgöring. (Forts.)
rande uppoffringar för genom sin långvariga militärtjänst. Jag tror, att det är nödvändigt, att man inskrider snabbt och grundligt för att icke en känsla av att de inkallade äro, såsom den föregående talaren sade, en särskilt illa behandlad nation inom nationen skall breda ut sig och därigenom bidra till att försämra stämningen bland de inkallade.

En annan synpunkt, som ofta kommer fram, är, att det skulle bli väsentliga lindringar för de inkallade, om man inkallade andra i stället, vilka icke, eller åtminstone icke i någon större utsträckning, varit inkallade. Genom en sådan mera över hela linjen gående inkallelse skulle de, som ligga ute, få möjlighet att åtminstone något reparera sin ekonomi. I varje fall skulle de då kunna reparera den åtminstone så mycket, att de kunde hålla samman sin familj. Nu är det många inkallade, som komma och meddela, att de på grund av svårigheterna ha måst låta sitt hem spolieras. De ha måst lämna sin lägenhet, hustrun eller fästmon har fått flytta hem till sina föräldrar, och bohatget har ställts in eller rent av pantsatts. Det är givet, att de inkallades familjer icke i längden kunna vara tillfreds med ett sådant tillstånd. När man nu icke kan få någon rätsida på de tröga och svåra behovsbestämmelserna rörande familjebidragen och det alltjämt drar både en och två månader, innan vederbörande få sina bidrag, utan att man kan finna var felet ligger, är det så mycket mer påkallat, att man verkligen gör en ansträngning för att komma de inkallade till hjälp därigenom att de bli befriade från värnskatt och möjligen även från någon del av övriga skatter.

Det är även en tredje synpunkt, som de inkallade ofta framföra, nämligen svårigheterna för dem att, när de komma tillbaka från inkallelserna, få arbete. Det synes mig vara någonting fullkomligt på tok, som vi i längden icke kunna stå till svars med, att när vi kalla in de människor, som stå vid sina arbeten, för att de skola gå på vakt vid våra gränser, de sedan, när de komma tillbaka, icke skola kunna få arbete utan behöva gå arbetslösa. Då de efter hemkomsten från militärtjänstgöringen göra ansträngningar för att skaffa sig en inkomst, möter det mycket stora svårigheter för dem att kunna få någon hjälp att erhålla denna inkomst. De kunna vandra från myndighet till myndighet. Det blir bara en cirkelgång. De komma tillbaka och ha icke fått något annat besked, än att de få pröva på nytt. Vi måste nog försöka komma till en sådan ordning, att det automatiskt skall skaffas arbete åt alla dem, som varit inkallade. Det får icke förekomma, att de, som varit inkallade, skola behöva gå arbetslösa. Det måste på statlig väg, om icke på annat sätt, vidtagas åtgärder för att skapa arbete åt dem, som komma hem från sin militärtjänst.

Detta är, herr talman, vad jag skulle vilja framhålla såsom viktigt icke minst med hänsyn till vad den föregående talaren påpekade såsom angeläget på grund av att vi måste se till att det råder ett gott humör hos våra inkallade soldater.

Herr talmannen yttrade, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde, som kommer att hållas onsdagen den 7 instundande maj, företaga följande val, nämligen

dels av revisorer och revisorssuppleanter för granskning av statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning,

dels ock av valmän och suppleanter för utseende av ej mindre fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret än även suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor.

Detta förslag antogs.

Ordet lämnades härefter till herr **förste vice talmannen**, som yttrade: Herr talman! I anslutning till det av kammaren fattade beslutet får jag hemställa, att kammaren nu måtte besluta, att antalet suppleanter för de valmän, som skola utse fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jämte suppleanter för dem, bestämmas till tio.

Vad herr förste vice talmannen sålunda hemställt bifölls.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 205, angående anslag till upplysnings- och organisationsverksamhet i fråga om hantverk och småindustri.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 206, angående förlängning av giltighetstiden för viss tilläggstull å vadd.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets memorial nr 82, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1941/42 till särskilda arvoden vid provårsläroverk, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt, såvitt angick första kammaren.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till centrala verkstadsskolor m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Ang. statsbidrag till centrala verkstadsskolor m. m.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 71, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 14 februari 1941, föreslagit riksdagen besluta, att till verkstadsskola, som upprättades av landsting eller förening av dylika eller av landsting i förening med stad, vilken icke deltog i landsting, samt av Kungl. Maj:t erkändes som central verkstadsskola, skulle utgå statsbidrag enligt grunder, som Kungl. Maj:t skulle äga fastställa i huvudsaklig överensstämmelse med vad av chefen för ecklesiastikdepartementet i omförmälda statsrådsprotokoll föreslagits.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *V. Söderkvist* (I:185) och den andra inom andra kammaren av herr *H. Molander* i Härnösand m. fl. (II:249), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att lön till lärare vid central verkstadsskola skulle utgå efter i civila avlöningsreglementet intagen löneplan och att statsbidrag till lärare vid central verkstadsskola skulle utgå efter 16 lönegraden för lärare med 37—45 veckotimmar och efter 18 lönegraden för lärare med 42—45 veckotimmar;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *B. Ohlin* m. fl. (I:189) och den andra inom andra kammaren av herr *O. Malmberg* m. fl. (II:254), vari hemställts, att riksdagen ville i princip besluta a) om inrättande av en överstyrelse för yrkesutbildningen i enlighet med huvudlinjerna i verkstadsskoleutredningens förslag, b) att elevstipendierna vid de centrala verkstadsskolorna skulle utgå med 60 kronor i tredje, 40 kronor i andra samt 20 kronor i första behovsgraden, vilket sistnämnda beslut borde träda i kraft på enahanda sätt och vid samma tidpunkt som 1939 års riksdags beslut angående stipendier till elever inom den lägre lantbruksundervisningen, c) att verkstadsskolorna skulle stå öppna för kvinnlig ungdom;

Ang. statsbidrag till centrala verkstadsskolor m. m. (Forts.)

dels en inom andra kammaren av herrar *G. Skoglund* och *E. Magnusson* i Näsvisen väckt motion (II: 247), vari hemställts, att riksdagen ville i princip besluta att elevstipendierna vid de centrala verkstadsskolorna skulle utgå med 60 kronor i tredje, 40 kronor i andra samt 20 kronor i första behovsgraden samt att detta beslut skulle träda i kraft på enahanda sätt och vid samma tidpunkt som 1939 års riksdags beslut angående stipendier till elever inom den lägre lantbruksundervisningen;

dels en inom andra kammaren av herr *E. Lindmark* väckt motion (II: 250), vari hemställts, att riksdagen vid sitt ställningstagande till föreliggande förslag till grunder för statsbidrags utgående till verkstadsskola måtte uttala, att när särskilda skäl kunde åberopas härför verkstadsskola för arbetslös ungdom, som icke omedelbart eller lämpligen kunde omvandlas till central verkstadsskola, tills vidare borde bibehållas som lokal verkstadsskola med statsbidrag enligt de förmånligare grunder, som för närvarande gällde för verkstadsskola för arbetslös ungdom;

dels ock en inom andra kammaren av herrar *S. Persson* i Stockholm och *H. Hagberg* i Luleå väckt motion (II: 251), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att elevstipendierna vid de centrala verkstadsskolorna skulle vid första årskursen utgå med 60 kronor i tredje, 40 kronor i andra och 20 kronor i första behovsgraden, vilka belopp vid tvåårig eller längre kurs efter första läsåret skulle höjas med 5 kronor per månad, samt att detta beslut omedelbart skulle träda i kraft.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt,

a) att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag besluta, att till verkstadsskola, som upprättades av landsting eller förening av dylika eller av landsting i förening med stad, vilken icke deltog i landsting, eller av primärkommun inom landstingsområde samt av Kungl. Maj:t erkändes som central verkstadsskola, skulle utgå statsbidrag enligt grunder, som Kungl. Maj:t skulle äga fastställa i huvudsaklig överensstämmelse med vad av föredragande departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 14 februari 1941 föreslagits;

b) att motionerna I: 189 och II: 254 samt II: 247, II: 250 och II: 251 måtte anses besvarade med vad utskottet i det föregående anført;

c) att motionerna I: 185 och II: 249 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottets motivering var indelad i två särskilda avdelningar med rubrikerna I. Centrala verkstadsskolor och II. Yrkesutbildningen under arbetslöshetstider. Den förra avdelningen innehöll åtta särskilda kapitel, av vilka kap. 1 hade rubriken Inledning, kap. 5 rubriken Lärarpersonalen vid de centrala verkstadsskolorna och kap. 8 rubriken Elevstipendier m. m.

Under avdelning I kap. 1 hade utskottet gjort följande uttalande:

»Den omorganisation av den centrala statliga ämbetsmyndigheten på yrkesundervisningsens område — för närvarande skolöverstyrelsen — som de sakkunniga förordat i syfte att härigenom erhålla en helt fristående överstyrelse för yrkesutbildningen, har departementschefen visserligen funnit önskvärd, men ansett förslag likväl icke nu kunna framläggas i sådan riktning. I motionerna I: 189 och II: 254 har, såvitt här är i fråga, däremot påyrkats upprättande redan nu av ett dylikt organ. Utskottet finner sig icke berett att för närvarande biträda motionärernas förslag. Utskottet anser dock, att utvecklingen på yrkesundervisningens område — särskilt sedan anordningen med centrala verkstadsskolor kommit i gång och möjligheter förefinnas att överblicka dess blivande

Ang. statsbidrag till centrala verkstadsskolor m. m. (Forts.)

omfattning — kommer att nödvändiggöra att ett fristående centralt organ inrättas för ledningen av yrkesutbildningen. Ett dylikt organ måste tvevelsutan få bättre förutsättningar att tillvarataga dessa speciella intressen än vad som kan bliva möjligt för skolöverstyrelsen vid fortsatt utvidgning av yrkesskoleväsendet. Därest en särskild överstyrelse för yrkesutbildning befinnes böra upprättas, synes det utskottet böra övervägas, om icke under denna styrelse borde i rationaliseringssyfte sammanföras huvuddelen av de uppgifter på yrkesundervisningens område, som nu ankomma på olika statliga organ. Med vad utskottet sålunda anfört torde motionerna I: 189 och II: 254 — såvitt nu är i fråga — få anses besvarade.»

Under avdelning I kap. 5 hade utskottet anfört bland annat, att utskottet intet hade att erinra emot departementschefens förslag i fråga om lönesättningen för lärarpersonalen vid de centrala verkstadsskolorna — innebärande att lärare med full tjänstgöring skulle åtnjuta lön, i huvudsak motsvarande lönen till en statlig civil befattningshavare i 16 lönegraden enligt det vid tiden för förslagets avgivande gällande avlöningsreglemente för nämnda tjänstemän, dock att dessa löner borde beräknas endast för verkligt kvalificerade lärare — samt att utskottet sålunda ställde sig avvisande till det i motionerna I: 185 och II: 249 framställda yrkandet.

Under avdelning I kap. 8 hade utskottet yttrat:

»Vad elevstipendierna beträffar anser utskottet det principiellt riktigt, att samma grunder här komma i tillämpning som de, vilka gälla med avseende å stipendiebeloppen vid lantmanna- och lanthushållsskolor. Dessa belopp fastställdes av 1939 års lagtima riksdag för de särskilda behovsgraderna till respektive 60, 40 och 20 kronor. Emellertid har — såsom i det föregående erinrats — 1940 års lagtima riksdag beslutit, att med genomförandet av 1939 års nämnda riksdagsbeslut tills vidare skulle anstå. Med hänsyn härtill biträder utskottet departementschefens förslag, att stipendier åt elever vid blivande centrala verkstadsskolor tills vidare må utgå enligt samma grunder, som vid övriga yrkesundervisningsanstalter. Utskottet förutsätter dock, att vid den tidpunkt, då det statsfinansiella läget medger att 1939 års riksdagsbeslut sättes i kraft, stipendierna vid de centrala verkstadsskolorna samtidigt bringas i nivå med stipendierna vid lantmanna- och lanthushållsskolor. I samband därmed bör enligt utskottets mening även till prövning upptagas frågan om förhöjt stipendium till elev i andra och högre årskurs. Skulle emellertid dessförinnan läget på arbetsmarknaden bli sådant, att vid stipendiefrågans bedömande arbetslöshetssynpunkter anses böra tillmätas avgörande betydelse, torde, såsom departementschefen förutsatt, spørsmålet om stipendiebeloppens avvägning vid de centrala verkstadsskolorna böra upptagas till särskild omprövning. Med vad utskottet sålunda anfört torde motionerna I: 189 och II: 254 — så vitt nu är i fråga — samt II: 247 och II: 251 få anses besvarade.»

Reservationer hade avgivits

1) vid avdelning I. Centrala verkstadsskolor, kap. 1. Inledning av herrar *Emil Petersson* och *Danielsson*, som dock ej antytt sin mening;

2) vid avdelning I. Centrala verkstadsskolor, kap. 3. Verkstadsskoleväsendets yttre organisation, av herr *Törnkvist*, som ansett, att utskottets yttrande i denna del bort erhålla den ändrade lydelse, reservationen visade;

3) vid avdelning I. Centrala verkstadsskolor, kap. 5. Lärarpersonalen vid de centrala verkstadsskolorna, av herr *Törnkvist*, som ansett, att utskottet bort i anledning av motionerna I: 185 och II: 249 förorda, att lön till lärare vid central verkstadsskola skulle utgå efter i civila avlöningsreglementet intagen löne-

Ang. statsbidrag till centrala verkstadsskolor m. m. (Forts.)
plan och att statsbidrag till lärare vid centrala verkstadsskolor skulle utgå efter 16 lönegraden;

4) vid avdelning I. Centrala verkstadsskolor, kap. 8. Elevstipendier m. m. av herrar *Karl Andersson* och *Mårtensson*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr Petersson, Emil: Herr talman! I anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition har i motioner bl. a. yrkats att riksdagen måtte i princip besluta inrätta en överstyrelse för yrkesutbildningen i enlighet med huvudlinjerna i de sakkunnigas förslag. Enligt detta förslag skulle yrkesskolavdelningen inom skolöverstyrelsen upphöra och ett fristående statligt organ i nära samband med näringsliv och arbetsmarknad träda i stället. Om styrelsens sammansättning och arbetsuppgifter lämnas även förslag.

Flerparten av de hörda myndigheterna har uttalat sig för en central ledning och en del av dem i mycket positiv riktning. Sålunda förutsätter kommerskollegium, att, därest de sakkunnigas förslag genomföres, detta sker under en central ledning, som har sin uppmärksamhet riktad på att kostnaderna för yrkesutbildningen stå i rimligt förhållande till det framtida praktiska värde, utbildningen i verkligheten kan tänkas få för den utbildade lärjungen men också för hantverk, industri och näringsliv i allmänhet. Den centrala ledningens organiserande och övervakande insatser måste, säges det, bli av den mest avgörande betydelse för yrkesskolväsendets lyckosamma utveckling. Statens arbetslöshetskommission har uttalat, att tillkomsten av en central ledning av yrkesutbildning, som bleve i stånd att upprätthålla en intim kontakt med näringsliv och arbetsmarknad, syntes kommissionen innebära en garanti för att en utökning av yrkesundervisningen under arbetslöshetstider verkställdes under iakttagande av samtliga på behovet av en sådan utökning inverkan faktorer. Svenska arbetsgivareföreningen slutligen anser som självfallet, att ett centralt organ kommer till stånd, ja, att man i första hand bort organisera ett sådant för att sedan med dess hjälp bygga ut de olika grenarna av yrkesutbildnings- och lärlingsverksamheten.

Om behovet av en central ledning för yrkesskolväsendet synas de flesta vara ense. Även departementschefen finner en sådan ledning önskvärd, men anser, att därmed kan anstå tillsvidare, och förebådar som utväg en provisorisk förstärkning av skolöverstyrelsens yrkesskolavdelning. Statsutskottet biträder denna mening. Emellertid har utskottet lämnat en mycket stark motivering för inrättandet av en särskild överstyrelse för yrkesutbildningen men tycks anse, att först sedan anordningen med centrala verkstadsskolor kommit i gång och möjligheter finnas att överblicka dess blivande omfattning, det blir nödvändigt att inrätta ett fristående centralt organ för ledningen av denna verksamhet.

Mot denna uppfattning har jag, herr talman, en avvikande mening. Överstyrelsen bör komma i gång på ett tidigt stadium, redan innan verkstadsskolorna startats, för att dess insatser skola få verklig betydelse för utvecklingen. Ett stort komplex av frågor kommer tämligen snart att anmäla sig, till vilka överstyrelsen måste taga ställning, och förberedelse- och organisationsarbetet är icke det minst viktiga i detta fall. Därmed har jag icke velat säga, att skolöverstyrelsens yrkesavdelning skulle vara oförmögen att klara uppgifterna, men en styrelse av provisorisk karaktär, som känner sig stå på avskrivning, kan icke med samma handlingskraft träffa avgöranden, leda och ge råd och anvisningar som en permanent sådan. Merkostnaden för en särskild överstyrelse är icke så stor, att man av den anledningen bör dröja med att tillsätta den, och det går mycket väl för sig att senare ge den uppgifter, som nu åvila andra statliga organ.

Jag hemställer, herr talman, att riksdagen redan nu måtte besluta att i prin-

Ang. statsbidrag till centrala verkstadsskolor m. m. (Forts.)
cip inrätta en överstyrelse för yrkesutbildningen i enlighet med huvudlinjerna i verkstadsskoleutredningens förslag.

Herr **Herlitz**: Herr talman! Det är en helt annan fråga, som jag skulle vilja med några ord beröra — om man så vill en detaljfråga.

Det är ju meningen, att landstingen skola fungera som huvudmän för de blivande centrala verkstadsskolorna. Där om råder enighet. Under förarbetena har det vidare varit diskuterat att bereda viss möjlighet för anordnande av verkstadsskolor i städer som stå utom landsting, eventuellt också i andra städer i samarbete med landstingen. Däremot har man på alla håll ställt sig alldeles avvisande mot tanken, att enskilda kommuner inom ett landstingsområde skulle få inrätta centrala verkstadsskolor. Verkstadsskoleutredningen tar bestämd ståndpunkt emot denna tanke och anför däremot en hel del praktiska betänkligheter, som jag icke skall upptaga tiden med att återgiva. Svenska landstingsförbundet har sagt ifrån, att det är uteslutet att anförtro en sådan uppgift åt primärkommunerna, och statsrådet har överhuvud taget icke diskuterat denna möjlighet. Men så har det nu inträffat, att utskottet har tagit upp tanken, förmodligen på grund av några särskilda omständigheter, som jag icke känner till. Det finns kanske något län, där förhållandena äro sådana, att frågan framstår såsom aktuell. Nog av: utskottet säger på sid. 19 i sitt utlåtande, att, om inom ett visst landstingsområde landstinget icke vill påtaga sig uppgiften, kan det vara lämpligt att en primärkommun i dess ställe blir huvudman; då »synas», heter det, »hinder icke böra möta för Kungl. Maj:t att låta primärkommunen inträda som huvudman, dock under förutsättning att den ifrågasatta skolan fyller enahanda uppgifter som en central verkstadsskola inom landstingsområdet».

Man frågar sig inför detta uttalande till att börja med, hur utskottet har bedömt de praktiska invändningar emot en sådan anordning, som tidigare under utredningen ha gjorts gällande. Men jag vill dessutom urgera en annan synpunkt. Jag skulle vilja fråga, hur utskottet tänkt sig, att en sådan anordning skulle komma att stämma överens med de elementära grunderna för vår kommunallagstiftning. Den innebär ju, att en stad — jag vet icke vilken det kan bli fråga om — anordnar en skola, som principiellt är beräknad icke för stadens befolkning utan för hela landstingsområdet. Jag är icke så teoretisk och en sådan formskärare, att jag icke vet, att det förekommer, att en kommun t. ex. bygger en skola, som i viss utsträckning står öppen för andra, men det är icke fråga om detta här, utan om att sätta en stad i stället för landstingsområdet såsom fullgörande landstingets funktioner. Detta är en ordning, som jag absolut icke kan finna riktig.

Jag skulle naturligtvis från dessa utgångspunkter egentligen, herr talman, yrka på uteslutande av det citerade stycket på sid. 19 i utskottets motivering, men jag misströstar om att kunna övertyga de närvarande ledamöterna av kammaren gentemot ett enhälligt statsutskott, och ännu mera misströstar jag om möjligheten att övertyga dem, som komma att inströmma i kammaren vid en blivande votering. Under sådana omständigheter skall jag inskränka mig till två ting. Jag skall tillåta mig att göra en fråga till dem som ha sysslat med saken i utskottet, huruvida man har tänkt på dessa betänkligheter och hur man bedömt dem. Dessutom vill jag rikta en vädjan till statsrådet att vid begagnandet av anslaget behärta den synpunkt, som jag har anfört, och gå mycket försiktigt till väga, om det gäller att i strid med vår kommunallagstiftning låta primärkommunerna upptaga verksamhetsuppgifter, som principiellt avse en större krets.

Ang. statsbidrag till centrala verkstadsskolor m. m. (Forts.)

Herr Linderot: Herr talman! Det är utan tvivel en synnerligen viktig fråga, som beröres i Kungl. Maj:ts proposition beträffande centrala verkstadsskolor. Den omsluter ju en del ytterst aktuella problem, bl. a. problemet om omskolning av arbetskraft. Jag har inte begärt ordet för att gå in på alla de problem, som sammanhånga med detta ärende, utan jag vill endast göra ett par påpekanden.

Den yrkesskoleundervisning, som nu bedrivs och som ligger under det allmänna skolväsendet, är inte så tillfredsställande i fråga om resultaten som man skulle kunna tro. Det praktiska livets män ute i det s. k. näringslivet, hantverkare, småföretagare, storföretagare o. s. v., som få ynglingar från yrkesskolorna, äro tämligen eniga i sin mening om att dessa ofta få börja om från början i det yrke, som de ha gått på en kurs för att lära sig. Utan att gå in på några detaljer tror jag alltså, att den första anmärkning man bör göra här är, att man bör flytta yrkesutbildningen från ecklesiastikministern till socialministern. Den skulle inte ligga under det allmänna skolväsendet. Ecklesiastikdepartementet och alla dess organ lämpa sig egentligen inte för detta slag av utbildning av medborgare för framtida verksamhet på olika yrkesområden.

Vi ha här dessutom ett arbetsmarknadsproblem. Herr Ohlin och hans medmotionärer ha berört den saken i sitt yrkande om inrättande av en från nuvarande centralledning skild högsta statliga ledning för verkstadsskoleutbildningen. Jag kan inte förstå annat än att herr Ohlin har alldeles rätt i detta. Det är just vad jag velat uttrycka i vad jag nyss sade. Man bör se detta såsom ett arbetsmarknadsproblem, som ett sysselsättnings- och yrkesproblem, som inte skall ligga under de vanliga skolmyndigheterna, som egentligen äro inställda i hela sitt tänkande och handlande på ett helt annat sätt än det praktiska näringslivets män, som här borde ha ledningen av utbildningen. Jag tror därför, att det vore all anledning att ägna uppmärksamhet åt denna folkpartimotion i hela dess vidd. Där anges faktiskt en alldeles riktig linje i de yrkanden, som herr Ohlin och hans medmotionärer ställt.

Det är emellertid en sak till, som måste beaktas här. Om man skulle försöka att statligt, centralt i anslutning till arbetsmarknadens behov reglera yrkesutbildningen på ett socialt sett tillfredsställande sätt, stöter man på den oerhörda svårighet, som ligger i att arbetsmarknaden inte är statligt reglerad och enligt nuvarande förhållanden inte kan regleras. Det blir naturligtvis väldigt svårt att i förväg beräkna, hur man skall inrikta yrkesutbildningen, när samtidigt som de statliga myndigheterna försöka ställa upp ett perspektiv, förhållandena på arbetsmarknaden eller inom näringslivet i dess helhet utveckla sig på ett helt annat sätt. Statens dispositioner komma då att skära sig mot det verkliga livets egna dispositioner.

Jag har bara velat påtala denna svårighet utan att närmare gå in på saken. Man må söka se till, att det blir sysselsättning för dem, som skolas i dessa olika yrken. Jag tror, att man redan nu kastar pengar i sjön med den yrkesutbildning, som förekommer, på grund av att statsmakterna inte ha tillräckligt — hur skall jag säga — satt sig in i hur detta egentligen borde skötas. Det skötes överhuvud taget inte så som är nyttigt ur samhällets allmänna synpunkter.

Jag begärde emellertid främst ordet för en liten detaljfråga. I en motion i andra kammaren, nr 251, yrkas, att stipendierna till eleverna skola enligt det principbeslut, som riksdagen redan fattat, men som av statsfinansiella skäl icke har förverkligats av regeringen, höjas till det beslutade beloppet och att denna höjning bör verkställas omedelbart. Det behöver väl inte sägas många ord för att motivera detta yrkande. Det är alldeles klart, att för eleverna

Ang. statsbidrag till centrala verkstadsskolor m. m. (Forts.)

i verkstadsskolorna är det nu mycket svårare att, med de stipendier som funnos för två år sedan, dra sig fram och ens att hålla sig med maten. Det är alldeles givet, att de ökade levnadskostnader, som alla väl äro rätt bekymrade för, kännas ytterligt tunga för dessa, man kan säga arbetslösa ungdomar, som på sina små stipendier skola söka skaffa sig en yrkesutbildning, som skall ge dem möjlighet att i framtiden försörja sig. Det förslag, som göres i motion nr 251 i andra kammaren och som herr Ohlin också ger sin anslutning till i sin motion, är ju så blygsamt, att det inte på långa, långa vägar kompenserar eleverna för de ökningar i levnadskostnaderna, som redan ha inträtt. Skillnaden mellan mitt yrkande och herr Ohlins är, att herr Ohlin bara vill låta det gälla principiellt och att regeringen vid tillfälle skall omsätta i praxis riksdagens fattade beslut. Jag tror, att man kan bryta ut denna lilla detalj. Det rör sig ju bara om några kronor i veckan för eleverna — men det är betydelsefullt för dem. Jag tror, att man kan bryta ut denna lilla detalj och här utan vidare besluta bifalla yrkandet i motion nr 251, som förutsätter, att eleverna skulle få ett tillägg av 5 kronor i veckan omedelbart.

Herr talman! Jag tillåter mig alltså att rörande stipendierna yrka bifall till motionen nr 251 i andra kammaren.

Herr Andersson, Karl: Herr talman! Jag har tillsammans med herr Mårtensson i andra kammaren antecknat en blank reservation till utskottsutlåtandet vad beträffar stipendierna.

Vid de yrkesskolor, som tillkommo 1936 och som i huvudsak voro avsedda för arbetslös ungdom, ha utanordnats stipendier till högst 60 kronor per månad. Vid 1939 års riksdag beslöts dessutom, att stipendier även vid andra yrkesskolor, såsom lantmanna- och lanthushållsskolor, skulle höjas till högst 60 kronor. Sedan kom emellertid urtima riksdagens beslut förra året, att denna höjning tills vidare skulle anstå. Nu är det uppenbart, att redan ett bibehållande av stipendier till ett belopp av 60 kronor, som utgick vid de här särskilda yrkesskolorna före kriget, i realiteten innebär ett sänkande av stipendierna, beroende å penningvärdets allmänna försämring. När det nu dessutom förutsettes, att stipendierna vid de blivande centrala yrkesskolorna skola jämföras med de stipendier, som utgå vid lantmannaskolor och andra undervisningsanstalter, och sänkas till det belopp, som nu utgår där, nämligen 45 kronor i högsta behovsgraden, 25 i andra och 15 kronor i tredje graden. så är det uppenbart, att här inträder en sådan försämring, att möjligheterna på det hela taget för elever att kunna uppehålla sig vid dylika yrkesskolor torde vara starkt beskurna.

Departementschefen har på ett ställe i propositionen anfört, att kommunerna liksom landstingen böra bidraga till elevernas utbildning. Ja, vid de yrkesskolor, som nu finnas för arbetslös ungdom och där stipendierna utgå med 60 kronor per månad, måste kommunerna redan nu bidraga till elevernas underhåll. Stipendierna täcka endast kostnaderna för inackordering, men det räcker ju inte med att man får kostnaderna för mat och husrum täckta. Eleven behöver dessutom litet kläder, en del kostnader komma till på andra områden, eleven har vissa avgifter för sjukförsäkring m. m. Kommunerna ha i regel fått lämna dessa elever 15 kronor per månad i extra underhåll, och dessutom ha landstingen fått bidraga med beklädnadsanslag o. s. v. Det torde vara uppenbart, att om dessa centrala yrkesskolor, som jag tror ha en mycket stor uppgift att fylla, på det hela taget skola kunna fylla den uppgift och det syfte, som här är tänkt, måste stipendierna för eleverna avvägas så att inte undervisningen redan från början hindras för de grupper i samhället, som ha det största behovet av utbildning.

Ang. statsbidrag till centrala verkstadsskolor m. m. (Forts.)

Man måste nog också ifrågasätta, huruvida det kan vara alldeles riktigt att draga en parallell mellan dessa yrkesskolor och undervisningsanstalter såsom lantmannaskolor och dylikt, framför allt med hänsyn till den avsevärt längre utbildningstid, som eleverna måste underkasta sig i yrkesskolorna. Verkstadsutredningen hade för sin del förordat, att stipendier skulle utgå till yrkesskolorna med ett belopp, som med hänsyn till den långa utbildningstiden kunde höjas från och med det andra undervisningsåret. Denna utredning har alltså tänkt sig en uppdelning med ett belopp under det första året och ett något högre under det andra. Detta är givetvis en utväg, men det kan nog på det hela taget ifrågasättas, om inte förutom den längre utbildningstiden även andra förhållanden motivera, att man tar särskild hänsyn till denna form av yrkesskolor. Det torde nog vara så, att eleverna vid verkstadsskolor åtminstone i många fall rekryteras från hem, där inte föräldrarna ha någon möjlighet att bisträcka dem. Yrkesskolorna, både de vi nu ha och de centrala skolor, som enligt förslaget komma att organiseras, torde få en mycket stor uppgift, inte minst när det gäller att bekämpa ungdomsarbetslösheten. Det har redan visat sig, att de yrkesskolor vi ha på detta område ha kunnat göra synnerligen goda insatser, men förutsättningen för att detta skall ske måste vara, att eleverna erhålla sådant bidrag, att elever även från de fattigaste hemmen kunna begagna dessa undervisningsanstalter. Bli inte stipendierna så avvägda, befarar jag, att syftet med hela denna undervisning kommer att i många fall förfelas.

När jag inte här kommer att ställa något yrkande, så beror det på att frågan om stipendierna för dagen inte kan sägas vara aktuell. Det framgår redan av nästa utskottsbetänkande, nr 84, att stipendierna för de nu i arbete varande yrkesskolorna för arbetslös ungdom icke komma att beröras under kommande budgetår av detta förslag. Till dessa yrkesskolor komma således stipendierna att utgå oförändrade kommande budgetår. Vidare har det upplysts inom utskottet, att den föreslagna organisationen med centrala yrkesskolor inte kan tänkas vara färdig så snart, att dessa skolor hinna träda i arbete under kommande budgetår. Följaktligen har beslutet om stipendierna inte någon aktuell inverkan under budgetåret. Men det har betydelse för framtiden och för frågans behandling vid nästkommande riksdag, när anslag komma att lämnas till dessa centrala yrkesskolor. Då måste riksdagen vara uppmärksam på att dessa stipendier måste höjas, så att de stå i rimligt förhållande till de omkostnader, som uppehållet kräver för medellösa elever i skolorna.

När jag ändå har ordet, skulle jag gärna vilja säga någonting om dessa yrkesskolor även ur en annan synpunkt. Tanken är här, att landstingen framdeles skola vara huvudmän för de centrala yrkesskolorna. Mot denna tanke torde ingenting vara att invända. Men i utskottet var det inte fullkomligt klart, hur det vid organiserandet av de centrala yrkesskolorna komme att gå med de nu arbetande s. k. särskilda yrkesskolorna. Det torde vara ett önskemål, för att inte säga något ännu kraftigare, att de nu arbetande yrkesskolorna komma att ingå i den nya organisation, som skall betecknas som centrala yrkesskolor. Jag tror nämligen inte, att det blir möjligt att i fortsättningen uppehålla de nuvarande yrkesskolorna, när vi fått av landstingen drivna centrala yrkesskolor. Det är ju nämligen nu på det sättet, att de städer och kommuner, som stå som huvudmän för och driva dessa yrkesskolor, knappast själva ha sådant intresse av dessa skolor, att de äro villiga att i framtiden offra så stora belopp som nu åtgå för deras verksamhet.

Jag kan som exempel nämna yrkesskolan i Mölndal. Det har uppgivits för mig, att denna skola kostar Mölndals stad cirka 20,000 kronor årligen. Det är orimligt att tänka sig, att Mölndals stad i framtiden skulle vara intresserad av att hålla en sådan skola i gång, därest en central yrkesskola upprättas inom

Ang. statsbidrag till centrala verkstadsskolor m. m. (Forts.)

landstingsområdet. Det torde således vara ett önskemål, som man får ta fasta på, att vid denna omorganisation de nuvarande yrkesskolorna inrangeras i den nya organisationen.

Beträffande antalet yrkesskolor har ju här tänkts, att det inom varje landstingsområde skall vara högst en central yrkesskola. Detta torde nog också i huvudsak täcka behovet. Det har ju också ställts i utsikt, att en yrkesskola inom ett landstingsområde kan ha underavdelningar, om behov därtill föreligger. Jag tror, att en sådan anordning ganska väl kommer att fylla de krav på och de behov av yrkesskolor, som kunna föreligga.

Jag kan som exempel ta Göteborgs och Bohus län, där vi nu ha tre verkstadsskolor i arbete, en i Mölndal, en i Uddevalla och en i Lysekil. Där torde det framtida behovet kunna tillgodoses, om vi exempelvis bibehålla den nuvarande yrkesskolan i Mölndal, inrätta den såsom en central yrkesskola och så bibehålla exempelvis yrkesskolan i Uddevalla såsom en underavdelning därtill. Då tror jag, att man inom detta landstingsområde ganska väl fyller behovet av verkstadsskolor.

Till sist vill jag i varje fall säga, att vederbörande departementschef liksom utskottet och riksdagen vid nästa års behandling av frågan om anslag till stipendier åt elever i dessa yrkesskolor böra ta i sikte, att stipendierna avvägas så, att obemedlade och mindre bemedlade elever kunna begagna dessa yrkesskolor, som då kunna fylla avsedd uppgift.

Häri instämde herr *Nilsson, Theodor*.

Herr **Pauli**: Herr talman! Förslaget om inrättande av centrala verkstadsskolor har ju både från departementschefens och statsutskottets sida mötts av den största förståelse och välvilja, som tidsomständigheterna överhuvud taget medge. Vi behöva inte närmare utveckla den betydelse för yrkesutbildningen och ur andra synpunkter, som detta förslag har. Jag skall omedelbart gå in på de detaljpunkter, som ha berörts av de föregående talarna, och på grund av att vi nu behandla hela utlåtandet i ett sammanhang, kan det inte hjälpas, att jag också måste så att säga hoppa litet hit och dit inom ramen av förslaget.

Herr Petersson framställde ett yrkande i enlighet med en av herr Ohlin m. fl. väckt motion i fråga om inrättandet av en central ledning för dessa verkstadsskolor. Jag behöver inte framhålla, eftersom det framgår av vad utskottet skrivit, att utskottet haft fullt klart för sig de skäl, som kunna tala för en central ledning av ifrågavarande skolor. Vi ha ingalunda varit främmande för de synpunkter, som en talare framhöll, nämligen att organisationen och verksamheten i fråga om sådana skolor böra skötas i nära samklang med utvecklingen på arbetsmarknaden. Man har här att göra med en i viss mån konjunkturbetonad linje av utbildningsbehovet, men det är naturligtvis omöjligt att sköta ett utbildningsväsen av detta slag på det sättet att man smidigt följer denna konjunkturutveckling i varenda kurva, utan det måste ske så att säga i stora drag. Detta ha vi till fullo insett, och vi inse också, att det ur den synpunkten kanske inte är det mest idealiska att skolorna ligga under en avdelning av den nuvarande skolöverstyrelsen, även om denna avdelning hittills på ett förträffligt sätt har representerat och lett den praktiska skolutbildningen i vårt land.

Vi ha alltså hänvisat till att utvecklingen på yrkesundervisningens område förr eller senare torde komma att nödvändiggöra att hela detta stora fält får en gemensam central ledning, och att en sådan gemensam central ledning kan få bättre möjligheter än skolöverstyrelsen att med hänsyn till vad jag nyss

Ang. statsbidrag till centrala verkstadsskolor m. m. (Forts.)
 här påpekat tillgodose denna utbildnings speciella behov och intressen. Men vi ha också ifrågasatt, att, om och när en sådan central ledning kommer till stånd, man skulle kunna tänka sig att även andra uppgifter på yrkesundervisningens område, som nu äro spridda på olika statliga organ, skulle kunna läggas in under denna ledning. Detta har inte närmare utvecklats, eftersom det hela ju ännu är en framtidsstanke, men med hänsyn till att man har mycket svårt att förutse omfattningen av det område, som en sådan central ledning i framtiden skulle komma att sköta, och överhuvud taget riktlinjerna för den praktiska utformningen av denna ledning, förefaller det icke lämpligt att vi tillmötesgå det i herr Peterssons yrkande och förut i en motion framställda önskemålet, att vi nu skulle *principiellt* uttala oss för en sak, som vi visserligen tänka oss kan vara önskvärd och troligen kommer till stånd, men om vars närmare utformning vi ingenting veta. Jag ser icke att det kan göra den allra minsta nytta med ett sådant principbeslut i förväg, och jag ber att därför kort och gott få avstyrka det förslag, som herr Petersson framställt om ett principbeslut på den punkten. Med avseende å vad utskottet har skrivit å sid. 9 och följande yrkar jag därför bifall till utskottets ståndpunkt i fråga om verkstadsskolornas ledning.

Herr Herlitz hade några betänkligheter att framföra ur kommunallagstiftningssynpunkt beträffande en passus i utskottets yttrande å sid. 19, gällande huvudmannen för dessa verkstadsskolor. Vi ha i utskottet ansett det fullt riktigt och naturligt att, liksom Kungl. Maj:t föreslagit, huvudmannskapet såsom regel skall anförtros åt landstingen. Landstingsområdet kommer ju att samtidigt vara rekryteringsområde för dessa verkstadsskolor, och då är det också naturligt, att landstinget inträder såsom huvudman för denna utbildning. Nu kan man inte i förväg vara absolut säker på att varje landsting kommer att visa samma intresse för att få en sådan utbildning till stånd. Man kan å andra sidan mycket väl tänka sig — och jag vill bekräfta herr Herlitz' antagande, att bakom vad utskottet här skrivit ligger ett hänsynstagande till genom erfarenheten bekanta fall — att en viss stad inom ett landstingsområde kan visa ett mycket stort positivt intresse för inrättande av en central verkstadsskola, t. ex. på grund av att i denna stad eller i dess närhet finnas industrier, som skulle vara särskilt betjänta med en utbildning av detta slag, medan man kanske inom landstingsområdet i övrigt icke skulle vara lika intresserad av sådana verkstadsskolor. Då har utskottet framkastat den tanken, att i dylika fall, vilka givetvis endast undantagsmässigt skulle inträda, en sådan stad skulle kunna bli huvudman för den centrala verkstadsskolan i landstinget, naturligtvis under förutsättning att skolan fyllde precis samma uppgifter som en central verkstadsskola inom landstingsområdet. Det är möjligt, att herr Herlitz har rätt i att detta i någon mån stöter i kanten en viss principiell linje i vår kommunallagstiftning, men för så vitt inte herr Herlitz anser att den på grund därav är fullkomligt omöjlig att genomföra, så skulle jag vilja hålla före att det praktiska gagn, som man på denna väg skulle kunna vinna, bör väga tyngre än de principiella, man kanske kan säga formella, betänkligheterna. En tysk diktare har en gång sagt någonting om att tankarna bo lätt tillsammans, men i verklighetens värld stöta sakerna hårt mot varandra. Här tycks det vara tvärtom — i herr Herlitz' konstitutionella tankevärld uppstå hårda och kantiga hinder för en sådan anordning, medan den däremot i verklighetens eljest mera konkreta värld icke torde stöta på några alltför stora svårigheter. Jag hoppas att icke herr Herlitz anser, att jag borde ha utvecklat något vidlyftigare konstitutionellt djupsinne i denna fråga, för det förklarar jag mig verkligen ur stånd till. Jag vill i varje fall med anledning av herr Herlitz' fråga säga, att vi naturligtvis inom statsutskottet ha

Ang. statsbidrag till centrala verkstadsskolor m. m. (Forts.)

tänkt på dessa betänkligheter, men vi ha inte låtit dem avskräcka oss. Och vad hans vädjan till herr statsrådet beträffar har jag naturligtvis ingenting emot att en sådan vädjan om försiktig tillämpning framföres.

Jag övergår därefter till frågan om elevstipendierna. Den har berörts av de två senaste talarna. I denna fråga föreligga två olika motionsvis framförda yrkanden. Dessa yrkanden äro dock lika varandra i så måtto att de båda önska att man för de tre särskilda behovsgraderna skall fastställa stipendiebelopp å respektive 60, 40 och 20 kronor i stället för de av verkstadsskoleutredningen föreslagna beloppen 50, 30 och 20 kronor. Skillnaden mellan dessa motionsyrkanden är den, att det i herr Ohlins motion och i två andra motioner, som gå i samma riktning som hans, har förutsatts, att ett dylikt beslut om högre stipendier icke skulle omedelbart genomföras, utan att man skulle göra med dessa liksom med stipendierna vid lantmanna- och lanthushållsskolorna och vid lantbruksskolorna. Genom riksdagsbeslutet 1939 skulle dessa få just de nu nämnda stipendiebeloppen, men riksdagen åtrade sig på följande år på grund av det i hög grad skärpta statsfinansläget och beslöt att uppskjuta ikraftträdandet av detta beslut. Vad som i de nu nämnda tre motionerna påyrkats är endast, att beslutet om de högre stipendiebeloppen skulle få träda i kraft vid verkstadsskolorna samtidigt med att beslutet om dylika stipendiegrunder en gång i framtiden trädde i kraft vid de nämnda skolorna för lantbruksundervisningen. Däremot begäres i en motion, som herr Linderot här har yrkat bifall till, att riksdagen måtte besluta, att man icke skulle avvakta den tidpunkt, då lantbruksskolorna skulle få sina högre stipendiebelopp, utan omedelbart låta verkstadsskolorna få sina. En sådan tanke föreföll det som om även herr Karl Andersson i Rixö gärna skulle vilja gå in för, och jag vill säga, att vi inom utskottet fullständigt ha förstått ett sådant önskemål. Det är riktigt, och det framhålles också av verkstadsskoleutredningen, att en utbildning, vilken liksom den här ifrågavarande pågår under en tid av ända till två år, vållar stora svårigheter för de fattiga ungdomar, som begagna sig därav. Svårigheterna ökas i samma mån som utbildningstiden blir längre, och de bli givetvis tyngre under det andra läsåret än under det första. Varför det blir så, behöver jag inte närmare förklara. Det har därför också ansetts önskligt, att det efter det första läsårets förlopp skulle kunna bli en viss förhöjning av stipendiebeloppen.

Utskottet har för sin del gått in för den ståndpunkt, som den förstnämnda gruppen av motionärer representerar. Det har alltså icke tagit de mera reducerade stipendiebelopp, som utredningen och propositionen föreslagit, utan har tillmötesgått motionärerna i fråga om stipendierna, men endast så tillvida att vi, alldeles som den Ohlinska motionen föreslår, ha förutsatt, att denna höjning skall ske, när beslutet om höjning av stipendierna vid lantbruksskolorna också kan träda i kraft. Det förefaller mig som om man från motionärernas sida borde kunna känna sig ganska tillfredsställd med detta utskottets tillmötesgående. Vi ha också i utlåtandet skrivit, att i samband med en sådan höjning av stipendierna till nivå med stipendierna vid lantmanna- och lanthushållsskolor »bör enligt utskottets mening även till prövning upptagas frågan om förhöjt stipendium till elev i andra och högre årskurs». Vi ha alltså jämväl behjärtat de svårigheter, som uppstå för eleverna i den andra årskursen.

Under sådana omständigheter kan jag mycket väl förstå, att herr Andersson i Rixö icke vill mot ett utskott, som har uppträtt så pass förstående i denna fråga som statsutskottet har gjort, framställa något direkt yrkande. Han hade också rätt, när han sade, att ett sådant icke i år är nödvändigt, eftersom frå-

Ang. statsbidrag till centrala verkstadsskolor m. m. (Forts.)

gan icke har någon omedelbar aktualitet. Jag tror emellertid jag kan säga att statsutskottet i alla väsentliga punkter har sökt att tillgodose de berättigade krav, vilka ha kunnat framställas beträffande såväl verkstadsskolornas ledning, deras organisation och förläggning som behandlingen av elevstipendierna.

Om den fråga, som herr Andersson behandlade sist i sitt anförande, nämligen hur man skall göra med de nu befintliga verkstadsskolorna för arbetslösa, har utskottet också yttrat sig synnerligen välvilligt. Vi ha instämt med departementschefen i att en sådan arbetslöshetsskola, som icke avses bli omorganiserad till central verkstadsskola, likväl tills vidare icke skall nedläggas, och vi ha ansett, att de statsbidragsgrunder, som skola gälla för central verkstadsskola, böra göras tillämpliga även på sådan verkstadsskola för arbetslös ungdom, som icke organiseras som central verkstadsskola.

En annan sak är ju den, att man icke gärna kan tillgodose en önskan om att alla dessa verkstadsskolor skola bli förvandlade till centrala skolor, eftersom ju till exempel i det län, där herr Andersson är hemma, det finns icke mindre än tre dylika verkstadsskolor och man icke kan tänka sig, att landstingsområdet skall ha mer än en sådan central skola.

Med dessa ord, herr talman, hoppas jag att jag har klargjort utskottets ståndpunkt i de olika avseenden, som här ha berörts. Jag ber att i dessa punkter få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Söderkvist: Herr talman! Till de påtagliga förbättringar departementschefen och utskottet företagit i de sakkunnigas betänkande hör bland annat att möjlighet nu föreligger att erhålla statsbidrag för redan nedlagda kostnader för anordnande av verkstadsskolor. En annan anordning förefaller leda till rent orimliga konsekvenser. I ett flertal län ha landstingen — efter kraftiga påtryckningar från regeringen — anskaffat lokaler och satt i gång verkstadsskolor för arbetslös ungdom. Det borde icke kunna ens sättas i fråga, att dessa huvudmän skulle bli utan statsbidrag för vad de åtgjort, under det att landsting, som av olika anledningar ingen åtgärd vidtagit intill denna dag, för denna uraktlåtenhet skulle premieras med statsbidrag.

Vad Västernorrlands län beträffar har landstinget där, trots en landstings-skatt av för närvarande 4:30, nedlagt omkring 800,000 kronor på dessa skolor. Jag ber att kraftigt få understryka nödvändigheten av att landsting i liknande situation icke ställes i sämre läge beträffande dessa anslag än huvudmännen för de skolor, som komma att anhålla om bidrag, sedan denna proposition bifallits. Jag har ingenting att erinra emot departementschefens uttalande, att framställningar om bidrag av här antytt slag underställas riksdagens prövning, jag har endast önskat att få dessa synpunkter antecknade till riksdagens protokoll, om — såsom jag förmodar — en framställning från Västernorrlands läns landsting med anhållan om statsbidrag i sinom tid inkommer.

I fråga om stipendierna till elever vid verkstadsskolorna har enligt min mening departementschefen och statsutskottet försämrat verkstadsskoleutredningens framställning och i ännu högre grad försämrat det nuvarande läget på detta område. Dels ha stipendiebeloppen sänkts och dels föreslås — i anslutning till remissyttrandet från Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund — att en del av kostnaderna borde drabba elevens hemkommun.

Det förefaller som om förslaget i denna punkt alltför ensidigt tar sikte på att hålla nere statens kostnader, vilket måste få till följd, att dessa kostnader läggas över på andra, som ha betydligt svårare att kunna bära dem.

Vad först gäller frågan om stipendiebeloppens storlek, får man hålla i minnet, att det här gäller ungdom, som ofta i årtal varit arbetslös och som äro

Ang. statsbidrag till centrala verkstadsskolor m. m. (Forts.)

söner till fäder som i sin ordning under lång tid varit i saknad av stadigt arbete. Det finns således inga sparade medel att tillgå, vare sig hos eleven själv eller i hans hem. Stipendiebeloppen äro så avvägda, att de ungefärligen täcka kostnaderna för mathållningen. Det övriga, som kan anses tillhöra livets nödtorft, får anskaffas från annat håll. Detta har tidigare oftast skett så, att kommunerna lämnat ett mindre bidrag; från min kommun lämnas sålunda för närvarande 25 kronor i kvartalet. Skall det nu bli regel, att kommunen skall betala en del av stipendierna, så är det troligt, att det samlade stipendiebeloppet kommer att bli mindre, därför att de förut utgående bidragen till kläder m. m. förmodligen komma att indragas. Men än viktigare synes mig den omständigheten vara att vederbörande kommuner borde vara fria från denna utgift, därför att de i regel aldrig få någon nytta av den utbildning, som den unge eleven erhållit. Efter den tvååriga kursens slut beger sig den utbildade yrkesarbetaren till en annan ort i vårt land — i hemkommunen kan han inte stanna, hur gärna han än önskar det, därför att där alla möjligheter till arbete inom hans nya yrke saknas. Då emellertid icke någon reservation är avgiven i denna fråga och den icke synes bliva aktuell förrän under nästa år, har jag i denna punkt intet yrkande att i den delen framställa.

Som grund för den av mig avgivna motionen om förbättring av lönerna till de vid verkstadsskolorna anställda lärarna har jag i första hand lagt den synpunkten att man bör göra det möjligt för dessa skolor att kunna få och behålla så kunniga och dugliga lärare som möjligt. Det ställes på dessa lärare mycket stora krav, krav som såvitt jag vet till fullo infriats. Och då kan det knappast vara till nytta för verkstadsskolornas fortsatta arbete, att i de ekonomiskt tunga tider, vari vi nu leva, dessa lärares löner skulle sänkas i förhållande till de ersättningar, som för närvarande utgå. Antalet lärare vid verkstadsskolorna är inte så stort att ett bifall till motionen skulle ha haft någon som helst statsfinansiell verkan. Men det hade därigenom skapats likhet mellan anställd personal vid här ifrågakvarande och andra likartade skolor, något som säkerligen varit av värde.

I det läge, vari frågan nu befinner sig, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till herr Törnkvists reservation.

I detta anförande instämde herr *Näsström*.

Herr Sjö Dahl: Herr talman! Detta förslag gäller ju blott de städer och orter, som ligga inom ett landstingsområde, och de sex städer, som stå utanför landstingen, ha undantagits. Verkstadsskoleutredningen har på sin tid menat, att denna grupp av städer icke bör få något understöd, och detta av vissa skäl.

Det första skälet är ett laudatur åt vissa av dessa städer, då man säger, att verkstadsskoleväsendet där är mycket väl ordnat. Detta är ett memento för kommunerna: ju bättre de ordna en eller annan sak, desto mindre utsikter ha de sedermera att få statsunderstöd, när de andra kommunerna få! Jag tror inte att det skälet är hållbart, även om det upprepas i diverse framställningar.

Det andra skälet, som verkstadsskoleutredningen åberopar, är att dessa kommuner ha ekonomiska resurser att sköta saken själva. Om man undersökt de skattesatser, som för närvarande finnas i de städerna — min hemstad har i varje fall en kommunalskatt på omkring 13 kronor — så tror jag inte att man bör lita allt för mycket på dessa städers resurser att kunna hålla dessa viktiga grenar av sin verksamhet uppe på önskvärd nivå i framtiden.

Men så kommer verkstadsskoleutredningen med det sista och verkligt dyrbara argumentet, nämligen att eftersom dessa städer — åtminstone Stock-

Ang. statsbidrag till centrala verkstadsskolor m. m. (Forts.)
holm och Göteborg — ha fått sig ålagt att själva ordna sin skyddshemsverksamhet med vissa mindre statsbidrag, böra de också utan statsbidrag ordna sin verksamhet med de centrala verkstadsskolorna. Märk att detta argument endast gäller Stockholm och Göteborg! Det gäller inte Malmö, inte Hälsingborg, inte Gävle och inte Norrköping, men det tillägges en viss betydelse, när det gäller Stockholm och Göteborg. Man har förut med något liknande argument låtit dessa sex städer utanför landsting få mindre bidrag, när det gäller de kommunala tandpoliklinikerna. Sedermera har man givit Stockholm och Göteborg mindre bidrag till skyddshemmen, medan övriga kommuner i landet äro helt befriade från kostnader för skyddshemmens anordnande. Nu gäller det det centrala verkstadsskoleväsendet för alla dessa sex städer. Om man tänker på skatteläget i en del av dessa städer, som äro verkligt hårt tryckta, och på de många kommuner — Djursholm och andra — som ha utomordentligt gott skatteläge men som gå in i landstingsområdena, där detta verkstadsskoleväsende ordnas med utomordentligt stora statliga bidrag, kan man verkligen ifrågasätta, om det inte vore på tiden att både beredningar och Kungl. Maj:t uppmärksammade, att skatteläget i de sex städerna utom landsting icke är sådant, som det tilläventyrs har varit i vissa av dessa orter i framfarna tider.

Departementschefen erinrar i sitt yttrande om att stadsförbundet, som ju omfattar ett flertal smärre städer utom de stora, med skärpa har vänt sig emot verkstadsskoleutredningens förslag på denna punkt, men departementschefen menar, att här måste man hålla statens utgifter nere. Märk väl, att detta icke är någon besparingsaktion, ty man hoppas ju, att kommunerna skola hålla sina utgifter uppe på detta område. Det är alltså inte fråga om någon allmän besparingsaktion, men staten sparar, och kommunerna betala ut, utan att de i detta avseende bli likställda inför lagen så som det vore önskvärt. Ur utskottets betänkande kan man emellertid läsa ut, att det är de statsfinansiella synpunkterna, som varit det väsentliga, och man får hoppas att Kungl. Maj:t — den nuvarande regeringen och kommande — har samma uppfattning som utskottet, att denna åtskillnad är en tillfällig sak, så att man skulle kunna hjälpa även dessa städer, när man kan få utarbetat ett särskilt bidragssystem för dem. Här torde nämligen fordras ett bidragssystem av annan art än det som gäller för landstingen. Jag tror därför, att man får hoppas, att denna fråga återkommer och då får en välvillig behandling av både Kungl. Maj:t och riksdagen, och jag vill här framför allt varna för att ställa dessa sex städer allt för olika mot landets övriga kommuner, vare sig dessa övriga kommuner äro fattiga eller rika.

Jag hoppas att det uttalande, som verkstadsskoleutredningen har gjort, får betraktas som ett utslag av den såruppfattning, som fanns inom den beredningen, och icke som sanktionerat av vare sig Kungl. Maj:t eller statsutskottet eller nu snart av riksdagen!

Jag har i detta läge, herr talman, intet yrkande.

Herr Andersson, Karl: Herr talman! Herr Pauli fällde ett yttrande, som torde ha berott på ett missförstånd. Jag har nämligen inte sagt, att samtliga nuvarande yrkesskolor skulle bibehållas. Jag har tvärtom sagt, att jag ansluter mig till utskottets utlåtande, att det inom varje landstingsområde bör finnas högst en central yrkesskola, men jag har framhållit, att där behov föreligger inom ett sådant landstingsområde, bör lämpligen kunna anordnas det antal underavdelningar, som i förhållande till behovet kan vara erforderligt, och jag tog därvid som exempel yrkesskolan i Uddevalla. Det är nämligen på det sättet, att vi inom detta landstingsområde alltjämt ha mycket

Ang. statsbidrag till centrala verkstadsskolor m. m. (Forts.)

stort behov av yrkesskolor, och därför bör, så länge detta behov föreligger, en yrkesskola jämväl kunna upprätthållas i Uddevalla.

Vad jag ville framhålla var således önskvärdheten av att man icke sätter de nuvarande yrkesskolorna åt sidan utan ansluter dem till den nya organisationen, bygger på de erfarenheter, dessa yrkesskolor nu ha, och utvecklar dem vidare. Jag har således inte, som herr Pauli gjorde gällande, påstått att vi icke skulle få lägga ned någon av de nuvarande yrkesskolorna.

Herr Pauli: Herr talman! Det var inte min mening att ge den föreställningen, att herr Andersson i Rixö skulle vilja ha alla verkstadsskolorna inom landstingsområdena förvandlade till centrala verkstadsskolor. Jag bara påpekade, att man inte kan göra mer än en av de olika verkstadsskolorna i t. ex. Bohuslän till centrala verkstadsskola, fastän de alla utfört ett förtjänstfullt arbete; på den punkten äro herr Andersson och jag alltså fullkomligt ense.

Beträffande den fråga, som herr Sjö Dahl berörde, så förstår jag mycket väl den indignation, som talar ur hans anförande, men jag förmodar att han har uppmärksammat, att utskottet satt in en liten ursäcksformel i sitt yttrande, då utskottet velat alldeles särskilt peka på de statsfinansiella synpunkterna. Därmed har på ett diskret sätt antytts, att utskottet icke finner andra synpunkter lika övertygande och tilltalande, när de större städerna ställts utanför de rättigheter, som tillerkänts landstingsområdena.

Vad slutligen beträffar lärarlönerna, så vill jag ungefär lika kort som talaren i fråga framställa ett yrkande om bifall till utskottets hemställan. Jag tillåter mig påpeka, att även om de belopp, som ha föreslagits, icke äro särdeles höga och även om man gärna skulle ha sett att de kunnat höjas, äro de i alla fall inte så låga som på sina håll ifrågasatts. Man kan i det sammanhanget erinra om statskontorets förslag.

Jag ber, herr talman, att även i fråga om lärarlönerna få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först angående envar av de delar av utskottets motivering, som blivit föremål för särskilda yrkanden, vidare beträffande utskottets motivering i övrigt samt slutligen rörande utskottets hemställan.

Beträffande utskottets motivering under avdelning I. Centrala verkstadsskolor, kap. 1. Inledning, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets yttrande skulle godkännas i denna del, dels ock, av herr *Petersson, Emil*, att utskottets yttrande i nämnda del skulle godkännas med den ändring, som föranleddes av bifall till den i första stycket av motionen I: 189 gjorda hemställan, att riksdagen ville i princip besluta om inrättande av en överstyrelse för yrkesutbildningen i enlighet med huvudlinjerna i verkstadsskoleutredningens förslag.

Vid därefter enligt berörda yrkanden gjorda propositioner godkändes utskottets yttrande.

Sedermera gjordes i enlighet med de yrkanden, som förekommit beträffande utskottets motivering under avdelning I kap. 5. Lärarpersonalen vid de centrala verkstadsskolorna, propositioner, först på godkännande av utskottets yttrande i förevarande del samt vidare därpå att utskottets yttrande i nämnda del skulle godkännas med den ändring, som förordats i den av herr *Törnkvist* där om anförda reservationen; och förklarades den förra propositionen, som uppredades, vara med övertygande ja besvarad.

Ang. statsbidrag till centrala verkstadsskolor m. m. (Forts.)

I fråga om utskottets motivering under avdelning I kap. 8. Elevstipendier m. m., yttrade nu vidare herr talmannen, hade yrkats dels godkännande av utskottets yttrande i berörda del, dels ock, av herr *Linderot*, att utskottets yttrande i nämnda del skulle godkännas med den ändring, som föranleddes av bifall till motionen II: 251.

Därpå gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden; och förklarades propositionen på godkännande av utskottets yttrande i nu ifrågavarande del vara med övervägande ja besvarad.

Härefter gjordes proposition på godkännande av utskottets motivering i övrigt; och förklarades denna proposition vara med ja besvarad.

Slutligen bifölls på gjord proposition vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av statsutskottets utlåtande nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd åt verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom samt stipendier åt elever vid dylika skolor, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

*Anslag till
skyddsarbeten
å Uppsala
domkyrka.*

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 till vissa skyddsarbeten å Uppsala domkyrka.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i propositionen nr 63 framlagda förslag hade utskottet i förevarande utlåtande hemställt, att riksdagen måtte till Vissa skyddsarbeten å Uppsala domkyrka å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 208,000 kronor.

Herr **Linnér**: Herr talman! I detta utlåtande yttrar utskottet, att de redan nu å Uppsala domkyrkas kor utförda strävågarna enligt ett av professor **Ragnar Östberg** framlagt förslag ha synts utskottet innebära en i stort sett lycklig lösning av strävsystemets utformning. Därefter fortsätter utskottet: »Utskottet förutsätter emellertid liksom riksantikvarieämbetet och byggnadsstyrelsen samt departementschefen att det nya strävsystemets arkitektoniska utformning blir föremål för en ingående prövning av nyssnämnda två myndigheter innan arbetena komma till utförande.» Då möjligen den förstnämnda delen av utskottets uttalande skulle kunna föranleda det antagandet, att utskottet har velat binda utredningen angående den arkitektoniska utformningen, har jag ansett det angeläget att framhålla, att jag tar för givet, att detta icke varit utskottets avsikt. Utskottet har säkerligen velat med detta uttalande understryka departementschefens och de ansvariga myndigheternas mening, att den konstnärliga och arkitektoniska utformningen, innan den definitivt fastställs, skall underkastas all den kvalificerade prövning, som kan stå till buds.

Det är, herr talman, i hög grad angeläget att så sker. Det gäller här ingalunda ett lokalintresse, utan det gäller ett verkligt nationellt intresse, att domkyrkans exteriör får bästa möjliga konstnärliga utformning.

Herr **Pauli**: Herr talman! Jag tror att de farhågor, som den föregående ärade talaren gav uttryck åt, äro föga befogade. Statsutskottet har givetvis icke velat binda den arkitektoniska utvecklingen av restaureringsarbetena på

Anslag till skyddsarbeten å Uppsala domkyrka. (Forts.)

Uppsala domkyrka på något annat och kraftigare sätt än som har skett i departementschefens förslag. Vi veta mer än väl, att det som har föranlett att dessa restaureringsarbeten nu måste igångsättas inte är att man har tröttnat på den zetterwallska exteriören på domkyrkan, utan helt enkelt att det på grund av vissa byggnadstekniska omständigheter har inträtt en förstöring av teglet och annat byggnadsmaterial, som har medfört överhängande risker för dem som röra sig i närheten av domkyrkan. Man blir ganska förskräckt, när man närmar sig denna vördnadsbjudande byggnad och mötes av ett plakat med anslag i stora eldröda bokstäver, där man varnas för att närma sig på grund av hotande livsfara. Vid statsutskottets besök i Uppsala betraktade vi också eftertänksamt den jättelika ängel av cement, som varit uppsatt över huvudingången till domkyrkan men som hade spruckit på tvären på ett par ställen och endast nödortfigt sammanhållits av ett järnrör. Lyckligtvis hade denna riskabla ängel borttagits i tid, innan den hunnit falla ned och krossa några kyrkobesökande.

Jag har tillåtit mig att anföra dessa något drastiska omständigheter för att belysa, att man var tvungen att göra något. När man då, för att få rättelse på de rent materiella skadorna särskilt på strävbågssystemet, måste göra ändringar, ligger det ju nära till hands, att man också överväger, huruvida man bör sträva att pietetsfullt behålla det icke just så pietetsfulla zetterwallska restaureringssystemet, eller om man bör överväga ett enklare system, nu närmast i fråga om strävbågarna, vilket mera liknar det som fanns sedan gammalt före den zetterwallska restorationen. Det är detta som sker enligt det östbergiska strävbågsförslaget. Vi ha icke i utskottet bundit oss för den östbergiska ritningen i dess helhet till ny exteriör, men vi ha känt oss tämligen på den säkra sidan i fråga om det nya strävbågssystem vid koret, som redan nu är färdigt, därför att det är enkelt, praktiskt och tilltalande och icke engagerar framtiden på något mera bindande sätt. Det återför strävsystemet till den princip som fanns förr. Att söka bevara det zetterwallska dubbla strävbågssystemet kan väl knappast någon människa anse eftersträvansvärt.

Jag tror alltså att det är fullt försvarligt att under de av departementschefen och utskottet antagna premisserna bifalla det föreliggande förslaget, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till uppförande av byggnad för kvinnokliniken vid akademiska sjukhuset i Uppsala;

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till domkapiteln och stiftsnämnderna för budgetåret 1941/42 m. m.;

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disposition av två skolhemman i Korpilombolo och Karl Gustafs socknar m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 till särskilda omkostnader för vissa fartyg;

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 till förlagskapital för inköp av förnödenheter, m. m.;

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 till lån för stödjande av bostadsproduktionen i vissa orter jämte en i ämnet väckt motion;

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förändring i avseende å löneställning och antal beträffande vissa ordinarie befattningar vid postverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk m. m. jämte en i ämnet väckt motion;

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1941/42 m. m.;

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 till vissa om- och tillbyggnadsarbeten vid serafimerlasarettet jämte i ämnet väckta motioner;

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjd resekostnadsersättning i vissa fall vid färd med egen automobil m. m.;

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 till bidrag till stiftelsen Råby räddningsinstitut m. m.;

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till Justiekanslersämbetet: Avlöningar m. m.; samt

nr 98, i anledning av väckta motioner om vidgat uttagande av arbetslösa till militärtjänst.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. lån för tillverkning av röntgenfilm m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets memorial nr 99, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående Kungl. Maj:ts proposition angående lån för tillverkning av röntgenfilm m. m.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning hade utskottet i sitt utlåtande nr 78 hemställt, att riksdagen måtte till Lån för tillverkning av röntgenfilm m. m. å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 såsom kapitalinvestering i fonden för låneunderstöd anvisa ett reservationsanslag av 600,000 kronor.

I en vid utskottets utlåtande fogad reservation hade herr Bernhard Nilsson m. fl. hemställt, att riksdagen måtte till Lån för tillverkning av röntgenfilm m. m. å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 såsom kapitalinvestering i fonden för låneunderstöd anvisa ett reservationsanslag av 350,000 kronor.

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag hade första kammaren visat utlåtandet åter till utskottet, under det att andra kammaren bifallit vad utskottet hemställt.

Med anledning av vad sålunda förekommit hade utskottet i det nu föreliggande memorialet hemställt, att första kammaren måtte fatta beslut rörande statsutskottets utlåtande nr 78.

På grund härav föredrogs nu ånyo statsutskottets utlåtande nr 78.

Herr Ekströmer: Herr talman! I enlighet med vad jag hade äran yttra, då ärendet behandlades förra gången, och då ingenting inträffat, som kan föranleda mig att ändra min ståndpunkt, skall jag be att få yrka, att kammaren fattar beslut i enlighet med den reservation, som avgivits till statsutskottets utlåtande nr 78 av herr Bernhard Nilsson m. fl. och vari hemställts, att riksdagen måtte till lån för tillverkning av röntgenfilm m. m. å tilläggsstat II till riks-

Ang. lån för tillverkning av röntgenfilm m. m. (Forts.)

staten för budgetåret 1940/41 såsom kapitalinvestering i fonden för låneunderstöd anvisa ett reservationsanslag av 350,000 kronor.

Herr Sandén: Herr talman! Då jag, när detta ärende förra gången behandlades, ställde det yrkande om återremiss till utskottet, som kammaren biträdde, önskar jag nu till protokollet anteckna, att jag icke under den tid som gått, sedan vi sist behandlade ärendet, fått någon anledning att ändra den uppfattning, jag då tillkännagav. Saken borde hava undersökts närmare genom den expertis, som finnes till förfogande här i landet. Tillverkningen vid Ceaverken befinner sig på experimentstadiet, råvaror för tillverkningen måste importeras, att utländska fabrikanter ämnat inköpa fabriken i Strängnäs har förnekats, likaså att det finns några patent som äventyras. Under dessa förhållanden har jag ansett, att 600,000 kronor är ett allt för stort belopp att offra.

Då statsutskottets majoritet emellertid vidhåller sin uppfattning, skall jag icke ställa det avslagsyrkande, som jag under andra tidsförhållanden otvivelaktigt skulle ha framfört; men jag uttalar förhoppningen, att departementschefen noga skall följa händelsernas utveckling. Jag har skäl att tro, att denna förhoppning skall beaktas och att departementschefen skall medverka till att företaget får bästa möjliga ledning, så att vi här i landet få en egen tillverkning av kvalitativt god röntgenfilm.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Herr talman! Med anledning av herr Ekströmers yttrande ber jag att i all korthet få hänvisa till diskussionen, när ärendet förra gången behandlades, och alldeles särskilt till de upplysningar, som då lämnades av vederbörande departementschef, nämligen att ett bifall till reservationen vore liktydigt med avslag. Jag vill också med anledning av herr Sandéns yttrande understryka, att vederbörande både från departementet, från det militära och från industrikommissionen framhållit det synnerligen önskvärda i att denna fråga måtte ordnas, då framställandet av röntgenfilm inom landet under nuvarande situation är högst angeläget med hänsyn till såväl sjukvårdens som flygvapnets intresse.

Det är ju uppenbart, att om kammaren bifaller vad utskottet hemställt, ha vi all anledning förmoda, att efter den diskussion som förekommit, vederbörande komma att taga i beaktande vad som här anförts. Vi måste ha förtroende till att så kommer att ske.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i sitt utlåtande nr 78 hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ekströmer* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 78, röstar
Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Ang. lån för tillverkning av röntgenfilm m. m. (Forts.)

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Ekströmer* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 48;

Nej — 36.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Om fyllnadspension åt viss militär personal.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 39, i anledning av väckt motion om beredande av fyllnadspension åt viss militär personal på övergångsstat.

I en inom riksdagens första kammare under nr 154 väckt motion hade herr *Ström, Fredrik*, hemställt, att riksdagen måtte besluta att på tvångsvis övergångsstat i beställning såsom löjtnant, sergeant eller underofficer av 2. respektive 3. graden kvarstående officer eller underofficer skulle vid uppnådd pensionsålder erhålla fyllnad i honom tillkommande pension, så att denna komme att utgå med samma belopp som pensionen till kapten, respektive fanjunkare och flaggunderofficer på aktiv stat.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motion I: 154 ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Ström, Fredrik: Herr talman! Jag förstår ju, att det inte mot ett enhälligt utskott finns någon utsikt att denna gång vinna gehör för min motion, som går ut på en något rättvisare behandling beträffande pensionsförmånerna av vissa i motionen berörda beställningshavare på övergångsstat. Men jag vill hänvisa till att såväl arméförvaltningens civila departement som marinförvaltningen, om ock på vissa punkter med någon tvekan, dock tillstyrkt en förbättring härvidlag. Arméförvaltningens civila departement säger: »Med hänsyn till den omfattning, i vilken i allmänhet ifrågavarande personal tagits i anspråk under den militära försvarsberedskapen, synes det i och för sig icke oberättigat att överväga en sådan åtgärd. För arméns del torde därvid böra ifrågakomma sådan till övergångsstat tvångsvis överförd personal, som sedan september 1939 tagits i anspråk för en mera stadigvarande tjänstgöring.» Marinförvaltningen tillstyrker »bifall till motionärens hemställan under förutsättning att bestämmelserna om fyllnadspension erhålla sådan utformning att såsom villkor för åtnjutande av fyllnadspension stadgas, att vederbörande innehar lägst kaptens respektive flaggunderofficers tjänstegrad».

Jag kan inte finna annat än att man borde ha tagit något större hänsyn till dessa sakkunniga myndigheters utlåtanden. Nu har utskottet funnit, att ifrågavarande underofficerare i allt större utsträckning överföras till aktiv stat, därför att deras tjänster måste tagas i anspråk för riket, och att de sålunda så småningom komma att erhålla bättre pensionsförmåner. Men det kommer ju alltid att återstå åtskilliga — jag kan inte säga precis hur många — som synas bli föremål för en mindre rättvis behandling, även om man kan anföra vissa formella grunder för att inte nu vidtaga en åtgärd.

Om fyllnadspension åt viss militär personal. (Forts.)

Jag vill nu icke göra något yrkande, i förhoppning att då myndigheterna ha yttrat sig så fördelaktigt om förslaget, man inom regeringen skall taga upp frågan till förnyat övervägande och undersöka, om man inte skulle kunna vidtaga en åtgärd, som skapade större rättvisa. Jag hoppas också, att man inom försvarsdepartementet skall ha sina blickar riktade på frågan och komma fram med ett förslag till en kommande riksdag i enlighet med vad arméförvaltningens civila departement och marinförvaltningen yrkat. Då har jag ju större utsikter att vinna gehör för de tankar, som ha framförts i motionen, än om jag nu skulle begära en votering och kanske, eftersom utskottet enhälligt har avstyrkt motionen, få den avslagen med en förkrossande majoritet. Jag vill därför inte nu framställa ett yrkande, utan jag nöjer mig med att uttala dessa ord och påpeka vad de sakkunniga myndigheterna anfört.

Herr **Sandén**: Jag ber endast att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 40, i anledning av väckt motion om livränta eller gratifikation åt förre e. o. banvakten A. G. Svensson, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag till svenska vall- och mosskulturföreningen jämte i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § 3 mom. samt 12 och 30 §§ skogsvårdslagen den 15 juni 1923 (nr 212) m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

*Ang. viss
ändring i
skogsvårdslagen m. m.*

I en till riksdagen den 28 februari 1941 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 94, hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag om ändrad lydelse av 2 § 3 mom. samt 12 och 30 §§ skogsvårdslagen den 15 juni 1923 (nr 212),

2) lag angående ändrad lydelse av 18 och 28 §§ lagen den 10 juni 1932 (nr 180) om vård av vissa skogar inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker med flera områden,

3) förordning angående skogsvårdsstyrelser,

dels ock bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

I: 190, av friherre *Beck-Friis* m. fl.,

I: 191, av herr *Wagnsson*, och

II: 255, av herr *Svensson* i Grönvik.

Ang. viss ändring i skogsvårdslagen m. m. (Forts.)

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, A. att riksdagen måtte i anledning av förevarande proposition

1. antaga de vid propositionen fogade förslagen till dels lag om ändrad lydelse av 2 § 3 mom. samt 12 och 30 §§ skogsvårdslagen den 15 juni 1923 (nr 212),

dels lag angående ändrad lydelse av 18 och 28 §§ lagen den 10 juni 1932 (nr 180) om vård av vissa skogar inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker med flera områden,

dels ock förordning angående skogsvårdsstyrelser;

2. för skogsstyrelsen fastställa under punkten införd personalförteckning;

3. godkänna under punkten införd avlöningsstat för skogsstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1941/42;

4. å driftbudgeten under nionde huvudtiteln för budgetåret 1941/42 anvisa till Skogsvård m. m.: Skogstyrelsen: Avlöningar ett förslagsanslag av kronor 71,000;
till Skogsvård m. m.: Skogsstyrelsen: Omkostnader ett förslagsanslag av kronor 10,500;
till Skogsvård m. m.: Skogstyrelsen: Inventarier m. m. ett reservationsanslag av kronor 10,000;

B. att motionerna I:190 och I:191 samt II:255, i den mån de ej kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **Sundberg**: Herr talman! Från den tid, när seklet var ungt och vården om enskilda skogar för första gången — det var år 1903 — förankrades i svensk lagstiftning, minnas vi, som då intresserade oss för denna fråga, hurusom å ena sidan starka krav restes från ansvarskännande, framsynta skogsmän om införande av en lag, som skulle sätta stopp för den skogsskövling, som på den tiden alltmera grep omkring sig till följd av den stigande efterfrågan på virke med ty åtföljande stegrade virkespriser, och hurusom å andra sidan den jordägande befolkningen ställde sig tveksam inför förslaget, då man fruktade, att dess genomförande skulle komma att medföra obehöriga ingripanden i den rätt man av ålder ägt att själv bestämma över sig och sitt. I insikt om att det här gällde ett allmänt väl, gick man emellertid med på förslaget.

Den härvid kraftigast bidragande orsaken torde ha varit, att den institution, som enligt förslaget skulle handhava tillsynen över lagens efterlevnad, blev sammansatt på ett sådant sätt och utrustad med sådana fullmakter och befogenheter, att man därigenom ansåg sig ha fått garantier mot att den skulle bli insnörd i trånga byråkratiska former, utan att den i stället skulle vid den praktiska tjänstutövningen kunna rätta sig efter de förhållanden, som rådde i olika delar av landet, och taga vederbörlig hänsyn till de strömningar och uppfattningar, som där gjorde sig gällande på det skogliga området. Efter de riktlinjerna och den mallen ha sedan skogsvårdsstyrelserna arbetat under tre och ett halvt decennier till båtnad för den enskilda skogsvården.

Med största tillfredsställelse är det därför man erfar, att varken departementschefen eller utskottet nu föreslår någon ändring i den organisation, som sålunda byggts upp och som visat sig fungera så väl, utan att det tvärtom understrykes, att skogsvårdsstyrelserna — här citerar jag departementschefens och utskottets gemensamma uttalande på denna punkt — »även i framtiden vid handhavande av sin verksamhet böra åtnjuta stor handlingsfrihet och fritt utrymme för det egna initiativet. Styrelserna böra sålunda icke in-

Ang. viss ändring i skogsvårdslagen m. m. (Forts.)

passas i byråkratiska former utan böra så långt det är möjligt och lämpligt få verka fritt och självständigt». Jag anser, att detta uttalande även av riksdagen bör vid detta tillfälle med all kraft understrykas.

När det emellertid sedan gäller frågan om sammansättningen av den institution, som enligt det föreliggande förslaget under namn av skogsstyrelsen skall efterträda det s. k. centralrådet, som sedan år 1925 varit det ledande och sammanhållande organet för skogsvårdsstyrelserna här i landet, har man släppt den förut följda principen och i stället slagit över till den rakt motsatta, jag skulle vilja kalla den förstatligandets, i det man föreslagit att staten genom Kungl. Maj:t skall tillsätta samtliga ledamöter i den tilltänkta nya skogsstyrelsen. Dock har 1936 års skogsutredning, vars förslag utgör grundvalen för den föreliggande propositionen, helt gått in för den gamla linjen, i det utredningen föreslagit, att av de elva ledamöter, av vilka enligt deras förslag skogsstyrelsen skulle vara sammansatt, endast tre skulle tillsättas av Kungl. Maj:t och de övriga åtta av skogsvårdsstyrelserna. Även om jag är villig att ge departementschefen rätt i hans uttalade uppfattning, att en sådan organisation skulle vara alltför månghövdad, för att styrelsen skulle kunna arbeta effektivt, och att det således var befogat att inskränka ledamöternas antal, kan jag dock icke förstå, att det skulle vara nödvändigt eller ens lämpligt att gå så långt, att man alldeles eliminerar skogsvårdsstyrelsernas inflytande, när det gäller tillsättandet av ledamöter i den nya skogsstyrelsen. Jag tror tvärtom, att det skulle vara till gagn för denna och dess verksamhet, om, såsom föreslagits i en av baron Beck-Friis och mig m. fl. väckt motion, av de fem ledamöter, som enligt Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag skulle bilda den nya styrelsen, åtminstone två finge utses av skogsvårdsstyrelserna. Då hade man genom fortsatt kontakt med dessa kunnat upprätthålla en önskvärd kontinuitet i arbetet.

Jordbruksutskottet har nedlagt åtskillig möda på att söka visa olämpligheten av detta förslag och i stället framhålla lämpligheten av propositionens förslag. Man säger, att styrelsen, om propositionen bifalles, torde »komma att få en mera representativ sammansättning. Styrelsens ställning torde också härigenom bliva starkare och mera självständig». Jag tillåter mig ha en annan uppfattning på den punkten. *Ty visst är, att skogsstyrelsen kommer att bli stark i den mån den kan upprätthålla ett gott samarbete med skogsvårdsstyrelserna.* Denna uppfattning torde också delas av utskottet, som på föregående sida uttalar följande: »Utskottet vill emellertid framhålla att en förutsättning för att ifrågasvarande myndighet skall erhålla den betydelse för skogsbruket som förutsatts är att ömsesidigt gott samarbete kommer till stånd mellan centralmyndigheten och skogsvårdsstyrelserna.» Jag kan inte förstå, att det skall vara möjligt att etablera ett bättre samarbete mellan dessa institutioner än genom att låta skogsvårdsstyrelserna, liksom hittills skett i fråga om centralrådet, få utse några av ledamöterna i den nya styrelsen.

Vad beträffar skogsstyrelsens självständighet kan inte den på något sätt bli äventyrad, om två av de fem ledamöterna utses på sätt jag tillåtit mig föreslå. Dels utgöra ju dessa två minoritet, och dels kan man utgå ifrån att de allt fortfarande skulle komma att arbeta icke för några speciella skogsvårdsstyrelseintressen utan för det allmännas gagn. Däremot skulle de komma att betyda ett krafttillskott för skogsstyrelsen genom att tillföra den impulser, erfarenheter och orientering från det levande livet ute bland skogsvårdsstyrelserna.

Då jag anser, att skogsstyrelsens inrättande är ett steg i rätt riktning, bl. a. därför att man därigenom kan ha förhoppning om att det oeffterrettighetstillstånd, som för närvarande råder med avseende på medelstillelningen

Ang. viss ändring i skogsvårdslagen m. m. (Forts.)
till de olika skogsvårdsstyrelserna, blir undanröjt och att den frågan ordnas på ett förnuftigare sätt, vill jag i själva huvudsaken ansluta mig till utskottets förslag, men ber att med avseende på frågan om utseendet av ledamöterna i skogsstyrelsen få yrka bifall till den av herr Beck-Friis m. fl. väckta motionen.

Herr Sten: Herr talman! Då jag under utredningen av denna fråga har blivit övertygad om behovet av det föreslagna centralorganet och är medveten om de stora arbetsuppgifter, som vänta detsamma, är det klart, att jag med den allra största tillfredsställelse har bevitnat, att departementschefen trots det svåra tidsläget har lagt fram förslag i ämnet för årets riksdag. Jag skulle vilja ge uttryck åt den uppfattningen, att det är värt allt erkännande, att man från statsmakernas sida vågar taga detta betydelsefulla steg även under nuvarande tidsförhållanden. Man behöver icke underskatta vare sig de institutioner eller de enskilda, vilka, såsom den föregående ärade talaren påminde om, ha arbetat för skogsvården i vårt land under de senaste årtiondena, om man ändock konstaterar, att det mesta återstår att utföra på detta område.

Jag erinrar endast i allra största korthet därom, att under 1930-talet verkställda utredningar givit vid handen, att man genom att lägga ned omkring 60 miljoner dagsverken skulle kunna till fullo utnyttja den svenska skogsmarkens produktivitet och därigenom höja dess avkastningsförmåga med omkring 10 miljoner kubikmeter om året. Det är alltså icke endast för de närmast berörda befolkningsgrupperna — de skogsägande bönderna, skogsarbetarna och skogsindustriarbetarna — som frågan är av utomordentligt stor vikt. När man känner till den betydelse, som skogsindustrierna och exporten av deras alster haft och, såsom vi hoppas, skall få även i fortsättningen, förstår man, att frågan även ur nationens synpunkt är av den allra största betydelse.

Inrättandet av det föreslagna centralorganet är ett kraftigt handtag åt det enskilda skogsbruket och i första hand åt de mindre, enskilda skogsägarna, som ju eljest i viss mån äro handikappade på detta område. Men jag ser också i skapandet av detta organ en möjlighet att kunna ernå en värdefull kontakt mellan skogsbruket och arbetsmarknaden i tider av lågkonjunktur och bristande sysselsättningsmöjligheter både för skogsbygdernas folk och för andra arbetarkategorier. Jag tror, att det föreslagna organet just ur denna sistnämnda synpunkt kommer att spela en mycket viktig roll.

Beträffande detaljfrågan om sättet för skogsstyrelsens utseende är jag icke i tillfälle att sluta upp på den föregående ärade talarens sida gentemot departementschefen och jordbruksutskottet. Jag har nämligen vid överläggningarna inom skogsutredningen själv hävdadt, att man borde taga statens egnahemsstyrelse som modell, när det gällde den tekniska sammansättningen av detta organ. Jag tror, att Kungl. Maj:ts förslag är att föredraga även ur de synpunkter, som den föregående ärade talaren anlade. Det torde nämligen finnas större möjligheter att bereda en allsidig representation och nå en god kontakt med olika intressegrupper, om utseendet av samtliga ledamöter koncentreras i Kungl. Maj:ts hand. Det är klart, att tillsättningen kunde ordnas även på det andra sättet genom ett samråd i förväg mellan centralrådet och Kungl. Maj:t, men det blir utan tvivel enklare på det sätt Kungl. Maj:t föreslagit, och detta förfaringssätt medför ingen fara för de intressen, som den föregående ärade talaren var förespråkare för.

Jag ber att med understrykande ännu en gång av det tack och det erkännande, som Kungl. Maj:t och jordbruksutskottet gjort sig förtjänta av, få yrka bifall till utskottets hemställan i föreliggande skick.

Ang. viss ändring i skogsvårdslagen m. m. (Forts.)

Herr **Tjällgren**: Herr talman! Jag hade knappast tänkt taga till orda i denna fråga, men eftersom herr Sundberg framställt ett direkt yrkande, anser jag mig vara skyldig att säga några ord. Innan jag går in på den särskilda fråga, varom diskussion har upptagits, ber jag att få göra några allmänna reflexioner med anledning av det ärende vi nu behandla.

Utskottet börjar med att uttala, att vårt lands skogstillgångar sedan lång tid tillbaka ha varit av den allra största betydelse för vårt lands välförstånd. Och det lärer väl knappast finnas någon, som vill jäva detta utskottets uttalande. Det är lika riktigt, att skogen för närvarande är en av våra viktigaste råvarutillgångar och en av våra mest betydande exportartiklar. Se vi framåt i tiden, torde skogen nog inte bara bibehålla denna sin ställning, utan denna kommer helt säkert att ytterligare utvidgas. Skogens betydelse för vår folkförsörjning torde med all säkerhet komma att ökas för varje år, som går. Möjligheterna att för olika och vitt skilda ändamål nyttiggöra skogen ha ju också under de senaste åren ökats och utvecklats på ett sätt, som ingen tidigare kunnat ana. På grund härav är det uppenbart, att statsmakterna ha och ovillkorligen måste ha ett stort intresse av hur denna nationaltillgång skötes och förvaltas. Såsom i propositionen framhållits, har denna statens verksamhet på det skogliga området framträtt i skiftande former, såsom genom skogslagstiftning, syftande till förhindrande av skogens skövling och till förbättrande av skogsvården, genom ekonomiskt stöd åt skogsbruket på olika sätt, genom förbättrande av undervisningen på detta område samt genom stödjande av den vetenskapliga forskningen.

Jag har tagit mig friheten att på detta sätt referera en del av utskottets utlåtande.

Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag avser att ytterligare utbygga och förbättra det statliga stödet åt skogsbruket i landet. Förslaget syftar i främsta rummet till att skapa ett centralt statligt organ, som kan verka samlande och ledande på skilda områden inom det enskilda skogsbruket.

I detta sammanhang kan jag icke underlåta att ge uttryck åt min personliga mening, att det åtminstone inom vissa län — kanske inte minst mitt hemlän — fått gå alltför långt ifråga om skogens exploatering. Det går inte att jäva den uppfattningen; det är ett faktum, att så är förhållandet. Jag skall nu emellertid inte närmare ingå på det spörsmålet och vad därmed sammanhänger, t. ex. frågan om arbetslöshet på grund av brist på råvara, nedlagda sågverk och massafabriker o. s. v. Det hade säkerligen varit välbetänkt och till stor nytta, om statsmakterna genom mera restriktiva åtgärder tidigare ingripit till förhindrande av skogens överavverkning.

I fråga om den organisation, som den nya centralmyndigheten bör erhålla, ansluter sig utskottet helt till vad i propositionen därom föreslagits. Detsamma gäller frågan om myndighetens benämning. Ehuru det enligt utskottets mening varit önskvärt, att chefen för skogsstyrelsen är skogligt bildad, har utskottet likväl icke ansett sig vilja göra något bestämt uttalande i detta hänseende. I propositionen har föreslagits, att samtliga ledamöter i styrelsen skola utses av Kungl. Maj:t. I en inom första kammaren väckt motion, nr 190, har hemställts, att skogsvårdsstyrelserna skulle få utse två av ledamöterna i skogsstyrelsen. Utskottet har emellertid icke ansett sig böra tillstyrka motionen, och skälen därför har ju herr Sundberg nyss refererat. Jag tror emellertid, att herr Sundberg uraktlät att läsa upp utskottets motivering på den punkten till slut. Det för utskottet avgörande skälet därvidlag torde sammanfattas i följande uttalande i utlåtandet: »Det torde tillika kunna ifrågasättas hurvida det är lämpligt att valda representanter för skogsvårdsstyrelserna deltaga i avgörandet av ärenden, som tidigare avgjorts av skogsvårdsstyrelse eller som

Ang. viss ändring i skogsvårdslagen m. m. (Forts.)

röra dessa styrelser ekonomiska förhållanden.» Detta är den väsentliga orsaken till att utskottet icke velat biträda motionärens förslag. Nu har jag under hand hört, att det yrkande, som herr Sundberg framställde, icke kan tagas upp av herr talmannen, och jag skall därför inte vidare polemisera mot den ärade talaren på den punkten.

Såsom framgår av det föreliggande utskottsutlåtandet, är detta enhälligt, och det finns därför ingen anledning att ytterligare upptaga tiden med detta ärende. Då jag är övertygad om att den institution, skogsstyrelsen, vars inrättande det här är fråga om, kommer att ha en synnerligen stor uppgift att fylla och att den säkerligen kommer att bli till stor bättnad för det enskilda skogsbruket i vårt land, ber jag att till regeringen och främst jordbruksministern få framföra ett tack för att denna proposition med förslag om inrättandet av en statlig skogsstyrelse framlagts för denna riksdag.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Sundberg: Herr talman! De av jordbruksutskottets ärade ordförande anförda motiven för att samtliga skogsstyrelsens ledamöter borde utses av Kungl. Maj:t äro desamma, som angivas i utskottsutlåtandet och ha av mig i princip redan bemötts. Att han särskilt betonade de ekonomiska frågorna ändrar i sak ingenting av vad jag yttrat. Ty självfallet kan det vara till gagn, att skogsstyrelsen också får del av det, som rör sig på det ekonomiska livets område bland skogsvårdsstyrelserna, och av de önskemål, som i detta avseende kunna framföras från olika håll.

När jag hörde herr Tjällgrens anförande, kunde jag inte undgå att göra den reflexionen, hur stor skillnad det i själva verket är mellan den mentalitet, som behärskade 1903 års bönder, när det gällde denna skogsfråga, och den, som behärskar bönderna av i dag. De förra voro rädda som för synden för statens förmynderskap. De senare synas göra allt de kunna för att komma därhän. Jag tror väl inte, att årgången 1903 skulle vända sig i sina gravar, om den kunde höra dessa stämmor från år 1941 — därtill är frågan kanske inte tillräckligt stor — men nog tror jag, att de skulle ruska på sina skallar en smula.

Emellertid ber jag, herr talman, att på förekommen anledning få återtaga mitt yrkande för att i stället så mycket starkare understryka en passus, som förekommer i utskottets utlåtande och som lyder: »Utskottet finner, att det syfte motionärerna velat vinna i stort sett kan uppnås, därest, såsom departementschefen framhållit, representanter för skogsvårdsstyrelserna tid efter annan sammankallas för överläggningar i skogsstyrelsen. Enligt utskottets uppfattning är det av stor betydelse att dylika överläggningar komma till stånd.» Jag hoppas, att det kommer att tillses, att de intentioner, som tala ur dessa rader, bli förverkligade. I det syftet vore det enligt min mening lämpligt, om skogsvårdsstyrelsernas förbund inte bleve upplöst, utan att det i någon form komme att bestå.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu ifrågakvarande utlåtandet hemställt.

Ang. omorganisation av domänverkets skogsindustriella rörelse jämte i ämnet väckt motion.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande, nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av domänverkets skogsindustriella rörelse. I en till riksdagen den 14 februari 1941 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 68, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt

Ang. omorganisation av domänverkets skogsindustriella rörelse. (Forts.)
utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att medgiva, att domänverkets skogsindustriella rörelse finge i den utsträckning föredragande departementschefen i statsrådsprotokollet angivit och i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen uppdragna riktlinjer överföras till ett för ändamålet bildat aktiebolag samt att Kungl. Maj:t finge vidtaga i samband härmed erforderliga åtgärder.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehäft en inom första kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 188, av herr *Tamm*, vari hemställdes, dels att vederbörande utskott i vissa i motionen nämnda avseenden närmare ville undersöka förhållandena vid Kungsskogens sågverk, Karlsby sågverk, Sjöbacka sågverk, Granviks sågverk, Bjurfors sågverk samt Grankullavikens sågverk, då dessa sågverk syntes böra bibehållas under revirförvaltningarna, och därom avgiva förslag, dels att riksdagen måtte för sin del besluta, att sågverk, industrier, fastigheter samt lager skulle överlätas från domänverket till Aktiebolaget Statens skogsindustri efter särskild värdering för var och en av de anläggningar, som komme att ingå i överlåtelsen.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att riksdagen måtte i anledning av förevarande proposition medgiva dels att domänverkets skogsindustriella rörelse finge i den utsträckning utskottet angivit och i huvudsaklig överensstämmelse med av utskottet uppdragna riktlinjer överföras till ett för ändamålet bildat aktiebolag, dels ock att Kungl. Maj:t finge vidtaga i samband härmed erforderliga åtgärder;

B. att motionen I:188 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **Tamm**: Herr talman! Det är egentligen ganska förvånansvärt, att en fråga av denna för statens ekonomi så stora räckvidd ute i landet väckt så liten uppmärksamhet, som den har gjort. Det är så mycket märkvärdigare som i grund och botten den enhällighet, som föreligger i utskottets utlåtande, ingalunda har föregåtts av någon enighet angående de linjer, efter vilka frågan lämpligen borde lösas. Jag har för min del i en motion på några punkter angivit en avvikande mening, och jag anser, herr talman, att jag, fastän utskottet har framlagt ett reservationslöst betänkande, dock bör med några ord fästa uppmärksamheten på dessa synpunkter.

Mot själva tanken, att de större sågverksanläggningar, som under årens lopp, jag kan säga med eller mot domänstyrelsens önskan, lagts under dess förvaltning, nu böra överföras till ett särskilt, mera fristående bolag, är det väl knappast så mycket att invända. Vissa fördelar komma nog härigenom att uppnås, ehuru jag för min del ganska starkt betvivlar, att de bli så betydelsefulla, som man nog på sina håll räknat med. Enligt det föreliggande förslaget blir det ju ändå domänstyrelsen, som indirekt även i fortsättningen kommer att handha verksamheten, och dess ande torde alltså komma att sväva över rörelsen.

Enligt min mening hade det varit lyckligare, om en klarare och effektivare boskillnad hade upprättats mellan domänstyrelsen och sågverksbolaget. De båda företagens drift hade ju därigenom kunnat bättre hållas isär, och ett effektivt bedömande av driftsresultaten hade lättare kunnat ske. Hittills har sågverksdriften vid storsågarna i statens regi inte lämnat något särskilt lysande resultat, vilket — det skall i rättvisans intresse erkännas — tidvis kunnat sägas även om den enskilda sågverksrörelsen. Det kan emellertid vara av intresse att bemärka, att enligt Sveriges officiella statistik statens sågverk redovisat under perioden 1921—1925 en förlust av 1,492,600 kronor, under perioden 1926—1930 en vinst av 824,740 kronor och under perioden 1931—1935 åter en förlust, som uppgick till 390,680 kronor. Enligt överjägmästa-

Ang. omorganisation av domänverkets skogsindustriella rörelse. (Forts.)
res och revirförvaltares mening har också överlåtelsevärdet, alltså priserna på timmer och massaved vid försäljning från skog till såg och därmed förbundna massaverk, i vissa fall varit låga och liggande under gällande marknadsvärde, varför det är uppenbart, att åtminstone under den period, som jag här berört, åren 1920—1935, statens sågverksrörelse varit en dålig affär. Jag befarar, att den i stort sett kommer att bli det även i fortsättningen. Ur ekonomisk synpunkt hade det givetvis varit lyckligast icke minst med hänsyn till den allt mera tilltagande råvarubristen i Norrland, att statens skogar fått förbli enbart leverantörer av skogsprodukter till den enskilda förädlingsindustrien och staten sluppit att, såsom nu skett kanske av förment sociala skäl, upptaga egen förädlingsindustri, åtminstone i så stor utsträckning, som det nu är fråga om. Att emellertid det nya bolaget kommer att inta en så självständig ställning som möjligt, är givetvis önskvärt. Utskottets förslag att två av styrelseledamöterna skola tillsättas av Kungl. Maj:t i stället för, såsom propositionen avser, av domänstyrelsen måste ur denna synpunkt hälsas med tillfredsställelse.

Däremot kan jag inte finna utskottets motivering på en annan punkt särskilt bärande. Jag avser härmed det av mig i motionen och för övrigt även från flera håll framställda förslaget, att samtliga sågverksanläggningar och lager vid tillträdet skola av bolaget övertagas enligt därvid uppskattade värden och icke efter domänstyrelsens delvis starkt nedskrivna bokföringsvärden, vilket nu är meningen skall ske. Utskottet motsätter sig detta i motionen föreslagna tillvägagångssätt. Man säger sig befarar, att bolaget då skulle kunna få betala orimligt höga kristidsvärden — det är nämligen meningen att detta förslag skulle träda i kraft till nästa nyår. Naturligtvis har ingen åsyftat något dylikt. För erfarna värderingsmän, som det icke är någon som helst svårighet att uppbringa, torde knappast någon större svårighet föreligga att uppta endast vad man skulle vilja kalla normalvärden, som ju dock är någon-ting helt annat än domänverkets nu delvis ganska hårt nedskrivna bokföringsvärden! Det strider helt mot den tankegång, som ligger bakom det nya bolagets tillkomst, nämligen att detta skall tvingas uppvisa verkliga och reella driftsresultat, om man redan från början tillskapar en dimbildning kring realvärdena. Inte heller kan det, såsom utskottet menar, vara av något särskilt intresse att i framtiden kunna upprätthålla en jämförelse mellan industri- rörelsens bärighet före och efter bolagsbildningen. Den jämförelsen kan man alltid få fram, om man så vill, men det är långt viktigare att få uttrönt, om och huru en sådan rörelse, ställd på egna ben och utan subventioner i någon form vare sig beträffande ingångsvärden eller råvarupriser, verkligen bär sig!

Vad jag emellertid i motionen främst vänt mig emot är, att också ett antal mindre s. k. revirsågar vid sidan av de större sågverken äro avsedda att brytas ut ur revirförvaltningen och inkopplas i sågverksbolaget. Det är ganska anmärkningsvärt att domänstyrelsen i denna viktiga fråga underlåtit att höra såväl överjägmästares som revirförvaltares uppfattning, innan den tagit slutgiltig ställning i sitt yttrande. Det visade sig också vid ett av statens jägmästare under senaste skogsveckan hållet sammanträde här i Stockholm, att en praktiskt taget enhällig opinion energiskt riktade sig mot förslaget på denna punkt. Det behöves ju knappast sägas, att bakom denna opinion givetvis låg mycken praktisk erfarenhet. — För min del måste jag även biträda den uppfattningen, att småsågarna i regel böra ställas utom storbolaget och drivas som förut i revirets regi. Erfarenheten visar tydligt, att ett gott ekonomiskt resultat från en mindre såg är mycket starkt beroende av det förhållandet, att möjlighet finnes för platsförsäljning och inhemsk specialförsäljning. Storförsäljningen på export från dessa småsågar med dess krav på sortering och dylikt brukar

Ang. omorganisation av domänverkets skogsindustriella rörelse. (Forts.)
alltid lämna sämre utbyte. På den punkten vågar jag kanske hävda, att jag har en viss erfarenhet genom att jag under många år handhaft driften av just ett flertal dylika smärre sågverk.

Men det är inte bara detta, utan även många andra skäl, som tala mot en utbrytning ur revirförvaltningen av dessa sågverk. Jag skall ta mig friheten att, för att så kort som möjligt sammanfatta dessa skäl, göra några citat direkt ur motionen: »För dessa mindre sågar gäller generellt, att sågverken endast utnyttjas en del av året. Under återstående delen sysselsätts sågverksarbetarna med arbete på skogarna. Bilar, transportanordningar, lastningsbryggor m. m. äro ofta gemensamma för sågat virke, props och massaved samt träkol och andra skogsprodukter. Smedjor och snickarbodar äro gemensamma för skogen och sågen. Byggmästare, smeder, byggnadsarbetare och andra specialarbetare arbeta växelvis på sågen och på skogsjordbruket eller revirets byggen. Med andra ord, det är en intim växelverkan mellan skog och såg, och båda dessa förvaltningsobjekt kunna icke utan att större slitningar uppkomma skiljas från varandra. Härtill kommer, att aptering av timret i skogen kan vid en gemensam förvaltning av såg och skog ske smidigt i anslutning till efter hand åtagna leveranser av sågat virke, varvid bästa utnyttjande av skogen bör kunna uppnås.» Denna sista sak ber jag särskilt att få understryka. Det är alldeles uppenbart för den, som haft tillfälle att gemensamt handha en skogsförvaltning och en sådan mindre såg, att det är möjligt att genom att följa utvecklingen på sågmarknaden avverka sitt timmer med ett för både skogens och sågens drift särskilt gynnsamt resultat och att alltså få ett betydligt bättre utbyte även av skogen. — Till sist anföres i motionen: »Om dessa revir-sågar skola skiljas från revirförvaltningarna, kan detta i regel icke ske utan ytterligare kapitalinvesteringar i sågverksrörelsen. Bostäder måste sålunda byggas åt inspektorer och skrivbiträden, lokaler uppföras till sågverkskontor m. m. Hela sågverksförvaltningen kommer med största sannolikhet att fördyras.» Nu är det ju jägmästarna och en kronojägare på platsen, som sköta denna sak.

Jag skulle naturligtvis kunna dra fram ännu flera sakskäl, men jag skall inte trötta därmed. Jag tror, att för den, som är litet sakkunnig på området, borde vad jag anfört vara mer än nog för att klarlägga läget och även visa bärigheten av mina synpunkter.

Naturligtvis är det av viss avgörande betydelse, att revirförvaltaren är lämpad att förutom skogen också sköta den lilla sågverksrörelsen. Domänstyrelsen vill som sitt starkaste motiv för den intagna ståndpunkten, att skog och såg skola skiljas åt, framhålla, att det är svårt att få fram sådant lämpligt folk. Inför detta argument måste jag dock ställa mig ganska frågande. Mig förefaller det nästan otroligt, att inom den förnämliga jägmästarkår, som står till domänstyrelsens föfogande, det inte skall vara möjligt att leta fram det lilla fåtal, som här kräves och som skulle duga till att samtidigt sköta både revirets skogar och en liten sågverksrörelse på ett skickligt sätt! Här måste föreligga en underskattning både av de personliga möjligheterna och av kårens allmänna duglighet! Inte heller borde det möta någon svårighet, om så skulle anses erforderligt, att låta en eller annan i övrigt duktig revirförvaltare genom domänstyrelsens förmedling få genomgå en kortare utbildning i och för specialisering på sågverksområdet. Detta skulle enligt min mening säkerligen komma att rikligen betala sig. En viss kontroll och vägledning kan givetvis också fortlöpande utövas från domänstyrelsens sida genom några fackmän på området.

Nu anmärker man också från domänstyrelsens sida, att resultatet vid dessa

Ang. omorganisation av domänverkets skogsindustriella rörelse. (Forts.)
revirsågar hittills inte alltid kan anses hava varit helt lyckat. Jag måste då framhålla, att enligt vad som uppgivits för mig kan detta mindre lyckade resultat åtminstone i viss utsträckning ha berott på att för litet initiativ och rörelsefrihet lämnats revirförvaltarna. Det senare är och måste vara en förutsättning för ett gott resultat. Decentralisation under kontroll tror jag för min del skulle vara den rätta lösningen i detta fall. Den uppfattningen delas, där- om är jag förvissad, av det stora flertalet inom statens jägmästarkår, och den måste därför naturligtvis tillmätas stor betydelse och väga ganska tungt vid avgörandet.

Utskottet har ju inte ställt sig alldeles oförstående inför tanken på att ut- mönstra ännu några mindre revirsågar bland dem, som enligt den kungl. pro- positionen skulle uppgå i sågverksbolaget. Utskottet har givit en viss rekom- mendation åt den tankegång jag framfört i min motion, att åtminstone en del av dessa sågar — de äro i klämman till min motion angivna — skulle få bi- behållas under revirförvaltarens ledning, sedan man praktiskt prövat saken. Men jag måste beklaga, att denna rekommendation dock är så vag, att den kanske inte blir tillräcklig för att ernå det resultat som man hade avsett.

Sista ordet är emellertid ännu icke sagt, då propositionen inte utgör ett slut- giltigt ställningstagande, utan endast avser att utröna riksdagens uppfattning. Jag skall därför, herr talman, inte heller komma med något yrkande om av- slag på eller ändring i utskottets uttalande. Jag skulle i stället vid detta till- fälle till departementschefen vilja uttala en förhoppning om att den väg, som i motionen anvisats på denna punkt och bakom vilken, såsom jag förut sagt, står en mycket stark sakkunnig opinion, vid närmare omprövning dock skall visa sig vara den klokaste och att den därför också åtminstone i viss utsträck- ning skall komma att följas. Ett motsatt förfarande skulle säkerligen på många håll komma att livligt beklagas. Jag tror även att det inom vida skogs- mannakretsar skulle komma att väcka förstämning, om inte åtminstone på vissa håll någon justering kunde åstadkommas.

Jag har som sagt, herr talman, intet yrkande att framställa.

Herr Sundberg: Herr talman! Bland de statens jägmästare, som äro berörda av denna fråga, har det, såsom herr Tamm redan framhållit, väckt mycket be- kymmer att även de mindre sågarna, de s. k. revirsågarna, skola komma att hänföras till det statliga bolaget. Orsaken härtill torde huvudsakligen bottna däri, att driften vid revirsågarna är starkt säsongbetonad. Man har inte timmer i tillräcklig utsträckning för att kunna upprätthålla en kontinuerlig drift vid dessa sågar. På grund härav måste arbetarna där under viss del av året, ja i många fall under större delen av året, söka sig annan sysselsättning. I regel finns det då inga andra möjligheter för dem än att gå till revirförvaltaren. Det säger sig självt, att om man organisatoriskt lägger upp saken så, att dessa män- niskor ska tjäna två herrar, går det inte att undvika en mängd störningar och svårigheter såväl för arbetarna som när det gäller den rena förvaltningen, den skogliga likaväl som den industriella.

När jag gör detta uttalande, betyder det likväl inte, herr talman, att jag an- sluter mig till den linje, som herr Tamm här förordat. Man måste nämligen söka sig till det väsentliga i denna fråga och det är utan tvivel virkesförsälj- ningen. Därvid måste man konstatera att det avgjort mesta av det virke, som försågas även vid revirsågarna, försäljes utom hemortsråjongen, inom vilken jägmästaren tack vare sin lokalkännedom eljest skulle ha vissa möjligheter att sköta försäljningarna. När det nu förhåller sig så och staten skapar ett organ i form av det nu föreslagna bolaget, som är särskilt inriktat på försäljning av virke, vore det oriktigt att inte låta detta organ träda i funktion även beträf-

Ang. omorganisation av domänverkets skogsindustriella rörelse. (Forts.)
fande dessa sågar. Vidare är att märka att inom det blivande bolaget tillgång finnes till verklig sågverksexpertis — densamma som nu finnes inom domänstyrelsen och som jag utgår ifrån överflyttas till bolaget. Att under sådana förhållanden pålägga revirförvaltarna ansvaret för det tekniska handhavandet av sågarna, deras utrustning, rationalisering och allmänna standard, vore opraktiskt. Det skulle även medföra den olägenheten att revirförvaltarna för att kunna hålla sig à jour med den hastiga utvecklingen på detta område, vilket kräver ingående och tidsödande specialstudier, måste eftersätta andra viktiga uppgifter, som åligga särskilt dessa förvaltare av s. k. sågverksrevir och alltjämt komma att åligga dem, hur organisationen av sågarna än blir ordnad.

Med hänsyn härtill anser jag, att revirsågarnas administration när det gäller det affärsmässiga och det rent sågverkstekniska bör handhas av det statliga bolaget, som alltså bör övertaga och äga dessa sågar. Men när det sedan gäller den lokala förvaltningen och den direkta driftsledningen av sågarna vore det enligt mitt förmenande bäst, om den sidan av verksamheten efter uppdrag av bolaget helt handhades av revirförvaltarna, vilka därtill äro fullt kompetenta. Därigenom skulle de svårigheter och slitningar i den lokala förvaltningen, varom jag förut talat, kunna bortelimineras.

Jag har fäst mig vid en passus i utskottets utlåtande, där man talar om att »sammanföra de mindre sågverken i komplex av lämplig storlek under gemensam ledning». Jag vill för min del betona, att detta förslag på intet sätt löser de svårigheter, som man därmed avser att bemästra i fråga om det lokala samarbetet som jag här berört. Jag tror det är bättre att bolagets expert på det sågverkstekniska området tar hand om sågverkets direkt tekniska skötsel, att dess försäljningsavdelning sköter försäljningen av produkterna och att jägmästaren-revirförvaltaren självständigt får handha den löpande delen av förvaltningen.

Herr von Stockenström: Herr talman! Det föreligger här ett enhälligt utskottsutlåtande, och jag har därför inte anledning att närmare gå in på hela den principiella frågan om statens skogsindustriella rörelse. Den förste ärade talaren, herr Tamm, tog emellertid upp frågan om det nya bolagets ställning. Han hade önskat, att det skulle fått en ännu mera självständig och oberoende ställning än som föreslås i den kungl. propositionen. Nu är ju ändå meningen att det skall bli ett särskilt bolag, med särskild förvaltning, särskild drift och särskild bokföring. Att emellertid ett visst samarbete med domänverket kommer att äga rum, tror jag bara är till fördel. Det är formellt två skilda organ, men eftersom det är samma ägare — staten äger både skogarna och industrierna — så är det inte ur vägen att en viss nära samverkan kommer att äga rum. Jag tror att det i själva verket kan bli till nytta.

Jag begärde emellertid ordet närmast för att beröra frågan om de mindre sågarna, som ju herr Tamm ganska ingående uppehöll sig vid. Jag medger att det kan vara en svår sak att dra gränsen mellan de sågar, som lämpligen bära helt och hållet läggas under och ägas av det nya bolaget, och de mindre sågar, som möjligen fortfarande bära stå utanför bolagets ledning och verksamhet. Att de större sågarna helt och hållet skola ligga under bolaget, äro vi alla fullt på det klara med, och det var väl även herr Tamm. Men jag tror i likhet med herr Tamm, att det finns en hel del fall, där en mindre såg — det rör sig kanske om 8 à 10 stycken sådana sågar — fortfarande bör stå under revirförvaltarens direkta ledning. Utskottet har också uttryckligen sagt ifrån, att som regel ganska stora fördelar kunna vinnas genom att skogsbruket och sågverksrörelsen skötas gemensamt — detta naturligtvis under förutsättning att sågverksrörelsen inte är av så stor omfattning, att den helt och hållet tar ledarens

Ang. omorganisation av domänverkets skogsindustriella rörelse. (Forts.)
tid och arbetskraft i anspråk. Där man har en duktig revirförvaltare, som samtidigt är kvalificerad att sköta en mindre såg, tror jag att den anordningen är mycket fördelaktig.

Utskottet har också instämt i herr Tamm's uttalanden på denna punkt. Utskottet säger, att där det befinner sig lämpligt att fortfarande bibehålla sågverksrörelsen under revirförvaltarens ledning, bör detta ske. Men vi ha inom utskottet inte ansett oss kunna peka på att den och den sågen bör ligga helt och hållet under bolagets ledning och den och den under revirförvaltarens ledning. Här spela ju många lokala förhållanden in, såsom hänsyn just till de personliga förutsättningarna hos revirförvaltaren, hänsyn till hur stor marknad för trävaror som finns i närheten o. s. v. Enligt min mening ha vi alltså i stort sett tillmötesgått herr Tamm, fastän vi inte velat utpeka vilka sågar som skola ligga under den ena eller andra ledningen.

Sedan finns det också den möjligheten, som den siste ärade talaren herr Sundberg har pekat på, att sågarna — jag förmodar att herr Sundberg menade så — komma att övertas och ägas av bolaget, men att bolaget sedan uppdrar åt revirförvaltaren, om han är skickad för det, att handha den löpande förvaltningen. Även jag tror att en sådan lösning kan vara lämplig i vissa fall.

Sedan utskottet har uttalat sin mening i saken, ha vi inom utskottet stannat för att hänvisa till att Kungl. Maj:t i varje särskilt fall bör göra som det befinnes lämpligt. Jag tror inte heller att herr Tamm behöver oro sig för att det skall komma att bli några olämpliga anordningar.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Tamm: Herr talman! Jag är mycket tacksam mot herr von Stockenström för att han varit vänlig nog att stryka under just den tankegång, som för mig har varit det viktigaste i hela min motion.

Jag begärde egentligen ordet för att ge en replik till min vän herr Sundberg. Jag måste säga, att jag blev ganska förvånad över hans uttalande i denna fråga och jag måste bestämt ta avstånd från den tanke han framförde. Där se vi redan, vart det pekar. Jag talade just om att domänstyrelsens ande kommer att sväva över det hela. Nu vill man göra dessa jägmästare till både statstjänstemän och bolagstjänstemän. Men tror verkligen herr Sundberg att det kan vara lyckligt att gå fram på denna väg? Det är denna sammanblandning vi äro rädda för och ha befarat i detta fall, och enligt mitt förmenande bör man absolut ta avstånd ifrån den. Herr Sundberg förklarar rent ut att bolagets chef, vilken han nu må vara, skall ge vederbörande jägmästare order om hur han för sågens räkning skall aptera timret. Är det rimligt att göra på detta sätt och ändå tala om en självständig revirförvaltning? Hur skall man överhuvud taget komma fram till en skilsmässa här, om förvaltningen skall gå så till som förut? Blir det likadant som förut, är väl hela förändringen bara humbug.

Nej, vill man att det skall vara en skilsmässa, så får man låta var och en sköta sitt. Då skall man gå den vägen, att där jägmästarna kunna sköta både skogen och sågen, skall man bibehålla den ordningen och undvika alla byggnadskostnader och allt trassel samt sporra vederbörande jägmästare att få fram bästa möjliga resultat av både skogs- och sågverksdriften. Men vi skola akta oss för att trassla till hela frågan på det vis herr Sundberg förordade. Jag tror inte heller att det skall behövas. Då är det bättre att om en viss såg har en sådan storleksordning, att man vill hålla en egen förvaltare där, och om man vill ikläda sig kostnaderna för att skaffa honom bostad m. m., så skall man göra det. Men då skall man låta revirförvaltaren sköta sin verksamhet

Ang. omorganisation av domänverkets skogsindustriella rörelse. (Forts.)
d. v. s. skogen och undvika att ställa honom under uppsikt eller kontroll av en bolagsförvaltare.

Herr Sundberg: Herr talman! Herr Tamm varnade för en utveckling i den riktning jag tillät mig föreslå, d. v. s. att jägmästarna skulle ha hand om det löpande arbetet vid sågarna. Han menade att detta var att trassla till det hela. Skulle vi ha en skilsmässa, borde den bli definitiv.

Jag vill emellertid betona, att detta helt enkelt är otänkbart. Även i det fallet att bolaget helt tar hand om revirsågarna, blir det alldeles nödvändigt att jägmästaren inrangeras i ett visst samarbete med bolaget. Det kan ju inte undgås att han måste få direktiv från bolaget beträffande huggning av virkes-sortiment, aptering etc. Då är det enligt mitt förmenande inte svårare att låta jägmästaren gå ett steg längre och ta hand om den direkta ledningen av arbetet vid sågen. Denna anordning undanröjer inte blott anledningarna till lokala slitningar och störningar, som annars torde bli ofrånkomliga, den blir också billigare och effektivare för alla parter. Ty att ha två platschefer — båda statliga — på en och samma plats, som helt äges och dirigeras av staten, det kan varken domänstyrelsen, industribolaget, revirförvaltningen eller arbetarna ha någon fördel av.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölles vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa, allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett till förra biskopsbostället 2 mantal Sundby nr 1 i Strängnäs socken hörande område; samt

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsunderstöd för anläggande av skyddsvall vid viss del av Klarälven m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölles.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets memorial nr 36, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående avsättande till nationalpark av det s. k. Muddusområdet i Norrbottens län.

I en till riksdagen den 7 februari 1941 avlåten proposition, nr 62, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att såsom nationalpark finge avsättas det s. k. Muddusområdet i Gällivare och Jokkmokks socknar av Norrbottens län, omfattande en areal av omkring 49,975 hektar.

I utlåtande nr 19 hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition.

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag hade första kammaren bifallit utskottets berörda hemställan, varemot andra kammaren avslagit såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande memorialet anmält, att då de skiljaktiga beslut, vari kamrarna sålunda stannat, icke syntes kunna sammanjämkas och ärendet ej heller vore av sådan beskaffenhet, att det borde av-

Ang. det s. k. Muddusområdets avsättande till nationalpark.

Ang. det s. k. Muddusområdets avsättande till nationalpark. (Forts.)
göras genom gemensam omröstning, utskottet funne frågan ha för denna riksdag förfallit.

Herr **Tamm**: Herr talman! Jag skall inte uppehålla kammaren många minuter. Jag vill endast erinra om att förra gången frågan om en nationalpark i Muddus här i kammaren var uppe, yttrade jag några ord. Jag kunde vid det tillfället inte ens ana, att en sådan möjlighet kunde föreligga, som att andra kammaren skulle vilja avslå ett av ett enhälligt utskott förordat projekt, och ett projekt som över hela landet — ty man ansåg då allmänt att saken var avgjord — redan hunnit mottagas med den allra största tillfredsställelse. Den motivering i några anföranden, efter klockan 12 på natten, som andra kammaren föll till föga för, då den med några tiotal rösters övervikt kullkastade förslaget, hoppas jag alldeles bestämt icke skall vara utslagsgivande för den stämning, som är rådande inom riksdagen. Jag vill endast stryka under att då frågan var före i första kammaren, var det icke en röst, som höjdes emot förslaget. Jag är också alldeles övertygad om att därest denna kammare hade gått till votering, hade det blivit en alldeles förkrossande majoritet för utskottets förslag.

Anledningen till att jag nu tagit till orda, herr talman, är endast att jag vill uttala, att bakom mig stå oändligt många här i landet, vilka dela den förhoppningen att frågan kommer tillbaka till Sveriges riksdag och att ett liknande förslag då med överväldigande majoritet kommer att antagas. Ty vi skola komma ihåg, att Muddusområdet faktiskt är det sista stora orörda skogskomplex, som finns i Sveriges rike, och jag tycker att det vore minst sagt upprörande, om den svenska riksdagen på de skäl, som av herr Lövgren i andra kammaren framfördes, skulle tveka att avsätta detta område till en nationalpark, till nytta och glädje för nuvarande och kommande tiders svenskar.

I herr Tamms yttrande instämde herrar *Mannerskantz, Näslund, Brandt, Nils Olsson, Gabrielsson, von Stockenström* och *Hårdin*, friherre *Beck-Friis* samt herrar *Gustaf Iwar Anderson, Dahlström* och *Tjällgren*.

Efter härmed slutad överläggning lades det nu föredragna memorialet till handlingarna.

Om viss ändring i hotell- och pensionatstadgan.

Föredrogs ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 4, i anledning av väckt motion om viss ändring i gällande stadga angående hotell- och pensionatrörelse.

I en inom första kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 69, hade herr *Emil Petersson* hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring av stadgan den 8 juni 1917 angående hotell- och pensionatrörelse, att vissa i motionen angivna synpunkter bleve tillgodosedda.

Den i motionen föreslagna ändringen av berörda stadga gick ut på att i byggnad, som vore avsedd att samtidigt härberga högst sexton gäster samt innehölle högst åtta därför avsedda rum, skulle under kortare tid av året, förslagsvis 1 juni—30 september, få uthyras rum till sommargäster under samma förutsättningar, som nu gällde då för hotell- och pensionatrörelse användes byggnad, som innehölle allenast högst fyra för gästers härbergerande avsedda rum och ej vore avsedd för mottagande samtidigt av flera gäster än åtta.

Om viss ändring i hotell- och pensionatstadgan. (Forts.)

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet på återropade grunder hemställt, att ifrågavarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Reservation hade anmälts av herr *Emil Petersson*, som dock ej antytt sin mening.

Herr Petersson, Emil: Herr talman! Definitionen på vad som menas med hotell- och pensionatrörelse är något otydlig. Den stadga, vari detta avhandlas, kom till år 1917, och dess första paragraf, som alltså gäller, har följande lydelse: »Med hotell- eller pensionatrörelse förstås i denna stadga sådan verksamhet, som avser att åt resande eller andra mot betalning tillhandahålla möblerad bostad, vare sig ensamt eller i förening med förplägnad. Med hotell eller pensionat förstås byggnad eller lägenhet, som användes för drivande av rörelse, varom nu är sagt. Såsom resande anses enligt denna författning en var, medan han uppehåller sig å ort, där han icke är mantalsskriven.»

Denna något oklara formulering har resulterat i att man på en del håll inrangerat även uthyrning av rum till sommargäster under hotell- och pensionatstadgan. De utredningar, som utskottet gjort, ha givit belägg härför. Sälunda säger länsstyrelsen på Gotland, som i ärendet hört polischeferna i länet ävensom Gotlands turistförening, följande: »Av såväl motionen som polischefernas yttranden framgår, att olika uppfattningar synas förefinnas rörande stadgans tillämplighetsområde, och att detta förhållande vållat osäkerhet och ojämnhet vid tillämpningen, vilket förhållande i och för sig är mindre tillfredsställande. Enligt länsstyrelsens mening kan det vidare knappast anses lämpligt, att stadgans föreskrifter skulle äga tillämpning på uthyrning till resande och andra sommartid eller eljest tillfälligtvis av byggnad eller lägenhet, som är avsedd till och i regel utnyttjas som enskild bostad. En närmare definition av begreppet 'rörelse' i 1 § av stadgan i antydd riktning torde därför få anses påkallad. Lämnas därvid en sådan beskrivning av rörelse, att därmed otvetydigt avses allenast egentlig hotell- och pensionatrörelse och ej uthyrning av byggnader och lägenheter av nyss omförmälda beskaffenhet, torde syftet med motionen i huvudsak hava vunnits.»

Andra länsstyrelser ha en annan mening, och man kan icke klandra dem därför. På några ställen, där man ser mera generöst på bestämmelserna, lämnas dispens i olika avseenden, medan man på andra håll icke vill vara med om att rubba en prick i lagen.

Såsom synes av utskottets betänkande ha likväl några myndigheter och sammanslutningar ställt sig välvilliga och icke haft något att erinra mot den föreslagna ändringen av hotell- och pensionatstadgan, men utskottet har icke ansett sig böra tillstyrka motionen. På ett par punkter har utskottet dock anmält betänkligheter. Nu vill jag ingalunda nonchalera utskottets uttalande om vikten av brandsäkerhetsföreskrifter, men jag tror, att vederbörande hus- och villaägare äro angelägna att utan särskilda bestämmelser anordna skydd mot eldfara — detta i deras eget intresse, ty eljest få de icke hyra ut sina rum. Hyresgästerna äro väl inte så menlösa, att de ta vad som helst och inte se till, att allt är all right.

En annan synpunkt, som också framföres av utskottet, gäller förteckningen över gästerna. Jag vill därtill säga, att betydelsen av en förteckning över gästerna icke bör överskattas; den får gälla för vad den kan. I det avseende, som ett par länsstyrelser åsyftat, har den säkerligen mycket ringa effekt. Det må sägas rent ut, vad vi alla veta, att den, som är stadd i olovliga ärenden, icke besväras av sådana bestämmelser. Jag är icke heller säker på att namnen i de

Om viss ändrig i hotell- och pensionatstadgan. (Forts.)
 största hotellens liggare alltid äro de riktiga. I detta sammanhang kan påpekas, att för utlännning skall som hittills gälla anmälningsskyldighet.

Då jag alltjämt har den uppfattningen, att man utan att vålla några olägenheter eller råka in på äventyrliga vägar skulle kunna gå med på lättnader i de fall, som i motionen sägs, yrkar jag, herr talman, bifall till motionen.

Herr Nordborg: Herr talman! Innebörden av den föreliggande motionen är, att upptill 16 personer skola kunna inhysas i en byggnad utan att där finns någon sorts brandattiralj. Det föreslås dessutom, att detta skall få ske även under den för brand mest farliga tiden, d. v. s. mellan den 1 juni och den 30 september. Man måste även räkna med att dylika lägenheter många gånger ligga inne i skog, såsom länsstyrelsen i Hallands län har påpekat, eller i tätbebyggda samhällen, såsom fiskaresamhällen på västkusten och liknande samhällen på andra orter. Vidare är det att märka, att det för en hel del orter inom landet icke finns några som helst generella brandskyddsbestämmelser. I dessa fall skulle sålunda ifrågavarande lägenheter icke ha något som helst brandskydd, oavsett om i dem inhysas barn eller mycket gamla personer.

Stadgans bestämmelser förorsaka icke heller ägarna några stora kostnader, vilket av en del länsstyrelser framhållits. Dessutom har man beviljat dispens i största möjliga utsträckning och endast lämnat föreskrifter i de fall, då det ansetts vara uppenbarligen nödvändigt. Man kan rimligtvis inte begära större lättnader, ty av den, som hyr ut en lägenhet till så många personer, måste man förvänta att han skall ha någon omtanke om sina hyresgäster till förhindrande av olyckor.

Vid diskussionen inom utskottet efterlystes något speciellt fall, då bestämmelserna tillämpats på ett olämpligt sätt, men något sådant exempel kunde icke påvisas. Om stadgan för närvarande, såsom motionären framhållit, tolkas olika på olika håll, så får man komma ihåg, att detta är en sak som vidlåder all lagstiftning.

Jag vill slutligen framhålla, att motionären inom utskottet kämpat som ett lejon för sin motion, men han lyckades ej omvända någon inom utskottet, vilket icke ansåg sig kunna ta på sitt ansvar att släppa efter på dessa bestämmelser, helst som det här är fråga om en sådan massa lägenheter att stadgan i själva verket till stor del skulle sättas ur funktion om motionen bifalles.

Under sådana förhållanden, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkan- den, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 5, i anledning av väckt motion om tillskapande av en institution med auktoriserade mättningsmän m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 208—210.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1941/42 under riksstatens sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet; och

nr 193, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om bidrag till Höglandsskolan i Stockholm.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 194, angående viss ändring av § 1 mom. 3 biografförordningen; och
nr 195, angående ändring av gällande regel för anteckning i församlingsbok av persons födelseort.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.21 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
